

Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille?

**Turvallisuuden toteutuminen
eri sukupuolten ja väestöryhmien
kannalta**

KPMG Oy Ab

25.5.2018

Raportin sivumäärä: 52

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen turvallisuudessa	1
1.2	Keskeiset käsitteet	2
2	Selvityksen toteuttaminen	6
2.1	Selvityksen tavoite	6
2.2	Selvityksessä käytetyt menetelmät	6
2.3	Selvityksen osa-alueet	7
3	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sisäisen turvallisuuden seurannassa ja tiedontuotannossa	8
3.1	Tietopohja ja tiedon hyödyntäminen	8
3.2	Rikollisuus	9
3.2.1	Rikollisuuden seuranta	9
3.2.2	Vakavat väestön turvallisuutta uhkaavat rikokset	11
3.2.3	Väestöryhmien väliset erot	12
3.3	Onnettomuudet, tulipalot ja tapaturmat	13
3.4	Turvallisuuden tunne	14
3.4.1	Rikollisuuden pelko	15
3.4.2	Turvallisuuden tunnetta uhkaava käyttäytyminen	16
3.4.3	Omiin perusoikeuksiin liittyvät uhat	18
3.4.4	Luottamuksen merkitys turvallisuuden tunteelle	20
4	Sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen	24
4.1	Sisäisen turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaavia ilmiöitä	25
4.2	Turvattomuus koskettaa useita väestöryhmiä	27
4.3	Tapoja kehittää sisäistä turvallisuutta	28
5	Ehdotukset sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen painopisteistä ja toimenpiteistä	31
5.1	Väestöryhmäkohtaiset suositukset	32
5.2	Menetelmien kehittämisen suositukset	33
6	Yhteenveto	35

Kuvaluettelo

Kuva 1. Tietopohjan selvittäminen, tiedon kerääminen, käsittely ja hyödyntäminen	9
Kuva 2. Kohtaavatko ihmiset Suomessa samat turvallisuusuhkat sukupuolesta ja muista henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta	24
Kuva 3. Mitkä uhat aiheuttavat eniten pelkoa ja turvattomuutta	25
Kuva 4. Arvio turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden vakavuudesta 2018	26
Kuva 5. Arvio turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden muutoksesta seuraavan viiden vuoden aikana	26
Kuva 6. Millä väestöryhmillä on näkemyksenne mukaan eniten turvattomuutta	27
Kuva 7. Millä tavoin turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulisi kehittää yhteiskunnassa	30

Liitteet

A Taustamuuttujakuvaajat

B Lähdeluettelo

C Sähköinen kysely

D Haastattelut

1 Johdanto

Hallitusohjelman 29.5.2015 vision mukaan Suomesta tulee maailman turvallisin maa elää, asua, yrittää ja tehdä työtä.

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden strategiassa sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan niitä yhteiskunnan ominaisuuksia, joiden johdosta väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja kansallisista tai kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta. Sisäisen turvallisuuden strategia määrittelee suomalaisen arjen turvallisuuden tekijöiksi esimerkiksi turvallisen asuin- ja työympäristön, yksilön kunnioittamisen ja vapauden vihapuheesta, häirinnästä ja ahdistelusta sekä uhkaavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä. Suomalaisen yhteiskunnan tavoitteena on turvallinen elämä ja arki kaikille maassa asuville ihmisille.

Sisäisen turvallisuuden strategiassa on todettu, että hyvä sisäinen turvallisuus saavutetaan ainoastaan eri toimijoiden yhteistyön tuloksena. Luottamus ja yhteistyö ovat avainarvoja sisäisen turvallisuuden kokemuksessa ja aikaansaamisessa. Luottamus vahvistaa sosiaalista yhtenäisyyttä, joka luo perustan turvallisuudelle, turvallisuuden tunteelle ja hyvin toimivalle yhteiskunnalle.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus yhteiskunnassa ovat keskeinen edellytys turvallisuudelle. Kansalaisten yhdenvertaisuus on Suomen voimavara ja yhteiskuntaa koossa pitävä voima. Polarisaatio niin yhteiskunnallisista kuin teknologisista syistä on kuitenkin vaarassa syventyä. Syrjäytyminen ja huono-osaisuus uhkaavat kasautua. Niiden heijastumia ovat myös radikalisoituminen ja poliittisten järjestelmien toiminnan ongelmat.

Eri sukupuolten ja väestöryhmien välillä on eroja yhteiskunnallisessa asemassa, tyyppillisissä elämäntilanteissa, tarpeissa ja ongelmissa. Myös nämä erot heijastuvat turvallisuuteen.

1.1 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen turvallisuudessa

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön mukaan kaikkien viranomaisten tulee edistää sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä poistaa olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä viranomaisten kaikessa toiminnassa kutsutaan valtavirtaistamiseksi. Valtavirtaistamisen toimintaperiaate muistuttaa, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen kuuluu kaikkien turvallisuustyötä tekevien ammattitaitoon ja kaikkeen turvallisuustyöhön julkisen sektorin strategisesta suunnittelusta ja päätöksenteosta arjen turvallisuuspalveluiden toteuttamiseen asti.

Ne väestöryhmät, joiden kohdalla risteytyy useampi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain sisältämistä perusteista, esimerkiksi yksin asuvat iäkkäät alhaisella tulotasolla, kehitysvammaiset tytöt, maahanmuuttajataustaiset vammaiset, syrjäytyneet nuoret miehet, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvat maahanmuuttajat, ovat usein haavoittuvimpia. Voidaan puhua moniperusteisesta haavoittuvuudesta. Turvallisuusriskit kasautuvat helposti samoille ryhmille. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien suojaamiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi voidaan toteuttaa väestöryhmäkohtaisia erityistoimenpiteitä. Tämä niin sanottu positiivinen erityiskohtelu sallitaan tasa-arvo- ja

yhdenvertaisuuslaeissa. Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole lainsäädännön mukaan syrjintää.

Väestöryhmien erilaiset elämäolosuhteet ja tarpeet heijastuvat erilaisina turvallisuusriskeinä ja turvallisuuspalveluiden tarpeina. Turvallisuuden toteutumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä on selvitettävä eri väestöryhmien näkökulmasta sekä kehitettävä eri väestöryhmien tarpeisiin vastaavia palveluja, kun tavoitellaan yhtä turvallista elämää kaikille. Voidaan puhua turvallisuuden toteutumisen ja palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnista. Mekaanisesti ”samat palvelut kaikille” eivät tuota tasa-arvoista ja yhdenvertaista turvallisuutta.

Turvallisuusviranomaisten toiminnassa syrjimättömyys on perusedellytys ihmisten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Yksilöitä on kohdeltava keskenään tasapuolisesti riippumatta sukupuolesta tai muista henkilökohtaisista ominaisuuksista vastaavissa tilanteissa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait kieltävät syrjinnän sukupuolen tai muun henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella.

Yksilön ominaisuuksista tai käyttäytymisestä ei saa tehdä ennako-oletuksia hänen taustaryhmänsä perusteella. Syrjimättömyys yhteiskunnassa yleisesti on tärkeä turvallisuuden edellytys. Syrjintäkokemukset voivat luoda turvattomuuden ja osattomuuden tunnetta.

Ihmisoikeuksien näkökulma turvallisuuteen

Turvallinen yhteiskunta antaa mahdollisuudet toteuttaa jokaiselle ihmiselle yhtäläisesti kuuluvia ihmisoikeuksia. Ihmisoikeuksiin kuuluvat oikeus elämään, vapauteen, henkilökohtaiseen turvallisuuteen, yksityiselämän ja perheen suojaan, liikkumisen sekä mielipiteen ja sananvapauteen, omaisuudensuojaan, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja suoja julmilta ja epäinhimillisiltä rangaistuksilta. Ihmisoikeudet kuuluvat yhtäläisesti kaikille ihmisille henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta.

Eri turvallisuusuhkien ja turvallisuutta loukkaavien tekojen merkittävyyttä arvioidaan sen mukaan, miten ne vaikuttavat mahdollisuuksiin toteuttaa täysimääräisesti omia perus- ja ihmisoikeuksia.

Kaikkiin keskeisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sisältyy tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaate. Jokaisen sopimuksen turvaamat oikeudet on toteutettava yhtäläisesti kaikille riippumatta sukupuolesta ja muista henkilökohtaisista ominaisuuksista. Tämän lisäksi on tosiasiallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi hyväksytty ihmisoikeussopimuksia koskien sellaisia ryhmiä, joiden oikeuksien toteutumisessa on todettu puutteita. Nämä sopimukset ovat yksi lähtökohta turvallisuuden kehittämiseksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista.

1.2 Keskeiset käsitteet

Tässä selvityksessä käsitellään turvallisuuden toteutumista eri väestöryhmissä. Selvitys sisältää arkikielestä poikkeavia, erityisesti tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liitettäviä käsitteitä, joiden yhdenmukainen määrittely on selvityksen tulosten ymmärtämisen kannalta välttämätöntä.

Tasa-arvo

Tasa-arvolla tarkoitetaan tasa-arvolain mukaisesti sukupuolten tasa-arvoa. Se kattaa perusteina sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan ja se voi muutenkin kuin kaksijakoisesti nainen tai mies. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Tasa-arvolaki kattaa siis naisten ja miesten sekä sukupuolivähemmistöjen tasa-arvon.

Tasa-arvon käsitteellä voidaan viitata muodolliseen tasa-arvoon (yhtäläiset oikeudet) ja tosiasialliseen tasa-arvoon (tasa-arvoiset lopputulokset käytännössä). Tosiasiallinen tasa-arvo turvallisuudessa tarkoittaa yhtä hyvää turvallisuutta eri sukupuolille niiden lähtökohtaisen tilanteen, turvallisuustyön ja palvelujen lopputuloksena.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain mukaisesti ihmisten yhdenvertaisuutta riippumatta iästä, alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, poliittisesta toiminnasta, ammattiyhdistystoiminnasta, perhesuhteista, terveydentilasta, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Yhdenvertaisuuden käsitteellä voidaan viitata muodolliseen yhdenvertaisuuteen (yhtäläiset oikeudet) ja tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen (yhdenvertaiset lopputulokset käytännössä). Tosiasiallinen yhdenvertaisuus turvallisuudessa tarkoittaa yhtä hyvää turvallisuutta eri yksilöille ja väestöryhmille niiden lähtökohtaisen tilanteen, turvallisuustyön ja palvelujen lopputuloksena.

Viranomaisten velvollisuus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta

Tasa-arvolain 4 §:n mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista.

Yhdenvertaisuuslain 5 §:n mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien valtavirtaistaminen

Valtavirtaistamisella tarkoitetaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen strategiaa, jossa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sisällytetään viranomaisen kaikkeen toimintaan ja edistäminen on kaikkien virkamiesten vastuulla heidän omissa tehtävissään. Tasa-arvolain 4 § ja yhdenvertaisuuslain 5 § tarkoittavat viranomaisten velvollisuutta valtavirtaistamiseen, vaikka tätä käsitettä ei käytetä laeissa.

Positiivinen erityiskohtelu

Valtavirtaistamisen lisäksi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta voidaan edistää positiivisella erityiskohtelulla ja positiivisilla erityistoimilla, jotka kohdistuvat heikommassa asemassa oleviin ja joiden tavoitteena on tosiasiallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen. Positiivinen erityiskohtelu ei ole syrjintää.

Syrjintä

Syrjintä on henkilön tai ihmisryhmän kohtelemista henkilöön liittyvän syyn perusteella epäedullisemmin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Tasa-arvo - ja yhdenvertaisuuslait kieltävät syrjinnän sukupuolen ja muun henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö joutuu syrjityksi samanaikaisesti useammalla eri syrjintäperusteella; esimerkiksi vammaisuuden ja etnisen alkuperän perusteella.

Häirintä

Häirintä on käyttäytymistä, jolla häirityn henkilökohtaiseen ominaisuuteen liittyen tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan toisen henkilön ihmisarvoa tai henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Tasa-arvolaki kieltää syrjintänä seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella tapahtuvan häirinnän. Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjintänä häirinnän iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Vihapuhe

Vihapuheella tarkoitetaan ilmaisuja tai puhetta, jolla levitetään, yllytetään, ylläpidetään tai oikeutetaan vihaa yksilöä tai ihmisryhmää kohtaan. Vihapuhe voi esiintyä myös kuvien, videon tai musiikin muodossa. Vihapuhetta voi kohdata julkisilla paikoilla, vieteissä, sosiaalisessa mediassa ja keskustelupalstoilla tai kasvokkain.

Viharikos

Viharikokseksi nimitetään rikosta, jonka motiivina on ennakkoluulo tai viha. Rikoslaisia ei ole nimikettä viharikos, mutta vihamotiivi voi olla rangaistuksen koventamisperuste. Viha tai ennakkoluulo voi kohdistua esimerkiksi rikoksen uhrin etniseen tai kansalliseen taustaan, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun tai vammaisuuteen. Suurin osa viharikoksista on rasistisia rikoksia ja tyypillinen tekomuoto pahoinpitely julkisella paikalla.

Kunniaan liittyvä väkivalta

Kunniaan liittyvällä väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jolla pyritään suojaamaan tai palauttamaan perheen, suvun tai yhteisön kunniaa tai mainetta. Tekojen taustalla on epäily siitä, että henkilö ei noudata tai ei aio noudattaa sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä käyttäytymissääntöjä.

2 Selvityksen toteuttaminen

2.1 Selvityksen tavoite

Tässä selvityksessä arvioidaan sisäistä turvallisuutta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Selvitys on sisäministeriön panos ”100 tasa-arvotekoa” -hankkeeseen, ja se on osa sisäisen turvallisuuden strategian toimeenpanoa. Selvityksen ovat laatineet yhteistyössä KPMG Oy ja WoM Oy, ja tässä esitetyt arviot sekä johtopäätökset edustavat näiden tahojen näkemyksiä, jotka ovat syntyneet selvitysaineiston perusteella.

Sisäministeriön asettama tavoite selvitystyölle oli

- luoda tilannekuva sisäisen turvallisuuden tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Tilannekuvan keskeinen tarkastelunäkökulma oli selvittää, miten turvallisuus toteutuu Suomessa eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta.
- tunnistaa sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä ja kehittämisen kohteita sekä laatia toimenpide-ehdotuksia turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

Turvallisuuden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusselvitys antaa kuvan siitä, mitkä tekijät luovat tasa-arvoista ja yhdenvertaista yhteiskuntaa ja millaisia turvallisuusuuhkia ja riskejä eri sukupuolet ja väestöryhmät kohtaavat yhteiskunnassamme. Työssä hyödynnetään viitekehystä, joka mahdollistaa turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden tarkastelun laajasti eri näkökulmista väestöryhmäkohtaisesti. Sen avulla voidaan tunnistaa turvallisuuden katvealueita, tekijöiden välisiä kausaalisuhteita sekä kuvata laadullisesti turvallisuuden kokemusta suomalaisessa yhteiskunnassa.

2.2 Selvityksessä käytetyt menetelmät

Selvityksen aineisto kerättiin sisäisen turvallisuuden tilaa käsittelevästä kirjallisesta aineistosta, sähköisestä kyselystä ja asiantuntijahaastatteluista.

Kirjallinen aineisto sisälsi säännöllisesti seurattavia aineistoja, kuten tilastoja ja tutkimuksia, erillisselvityksiä sekä aihepiirin liittyviä selontekoja ja katsauksia. Kirjallisuusanalyysin tarkoituksena oli selvittää, kuinka kattavasti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tekijät on löydettävissä turvallisuutta käsittelevistä ja mittaavista aineistoista ja voidaanko näiden tekijöiden avulla muodostaa kokonaiskuva sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Tavoitteena oli selvittää miten turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tekijöitä raportoidaan ja seurataan valituissa aineistoissa. Toisaalta tavoitteena oli tunnistaa otokseen valitun kirjallisen aineiston tietovajeita, joilla voisi olla vaikutusta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusmuuttujien seurantaan ja tilastointiin.

Väestöryhmien eroja osoittavien muuttujien esiintymistä valikoiduissa kirjallisuuslähteissä tarkasteltiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaeissa esiintyvien taustatekijöiden valossa. Taustamuuttuja-analyysi on esitetty liitteessä A.

Sähköisellä kyselyllä kerättiin näkemyksiä sisäisen turvallisuuden tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Kysely lähetettiin sellaisille tahoille ja organisaatioille, joiden tehtävänä on turvallisuustyö ja palveluiden tuottaminen: viranomaisille ja tutkimus-

laitoksille, turvallisuusviranomaisille, yksityisille toimijoille, kansalaisyhteiskunnan toimijoille ja verkostoyhteistyössä toimiville tahoille.

Kysely lähetettiin 212 henkilölle. Vastausprosentiksi muodostui 25. Kysely oli avoinna 18.4. – 4.5.2018. Sähköinen kysely on esitelty liitteessä C.

Käsitystä sisäisen turvallisuuden tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta syvennettiin ja laajennettiin puolistrukturoiduilla **haastatteluilla**. Haastattelut toteutettiin pääosin puhelimitse yksilöhaastatteluina. Haastatteluihin osallistui 30 henkilöä. Haastatellut tahot on esitetty liitteessä D.

2.3 Selvityksen osa-alueet

Tässä selvityksessä turvallisuutta on käsitelty kolmen osa-alueen näkökulmasta.

Rikollisuutta on tarkasteltu rikollisuustilanteen seurannan, tapahtuneiden rikosten ja eri väestöryhmien uhrikokemusten näkökulmista. Rikollisuustarkastelun painopisteeksi on valittu henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Turvallisuutta uhkaava käytös, jossa on rikoksille tunnusomaisia piirteitä, kuten kiusaaminen ja häirintä, on käsitelty turvallisuuden tunteen yhteydessä. Selvityksessä on käsitelty osittain myös omaisuusrikoksia. Liikennerikokset on jätetty rikollisuustarkastelun ulkopuolelle.

Onnettomuuksia, tapaturmia ja tulipaloja on käsitelty omana kokonaisuutenaan. Selvityksessä ei ole tarkasteltu ammattialakohtaisia työtapaturmia tai myrkytyksiä.

Turvallisuuden tunnetta on tarkasteltu yksilöiden kokeman pelon ja turvattomuuden tunteen näkökulmasta. Pelkoa on käsitelty suhteessa rikollisuuteen, tapaturmiin sekä kansallisiin ja kansainvälisiin ilmiöihin kiinnittäen huomiota eroihin eri sukupuolten ja väestöryhmien välillä. Turvallisuuden tunteen yhteydessä on käsitelty myös uhkaavaa käytöstä kuten vihapuhetta, kiusaamista ja häirintää.

3 **Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sisäisen turvallisuuden seurannassa ja tiedontuotannossa**

Sisäisen turvallisuuden tilasta kerätään sekä säännöllistä seurantatietoa että poikkileikkaustietoa erillisselvityksillä. Tässä luvussa analysoidaan, miten tarkasteluun valituissa turvallisuuden tilaa käsittelevissä tietolähteissä on huomioitu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmat ja miten sisäisen turvallisuuden asiantuntijat ja viranomaiset näkevät tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen yhteiskunnassa.

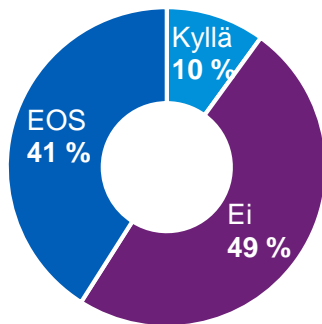
Tässä selvityksessä on hyödynnetty luotettavaksi arvioitavaa sisäisen turvallisuuden tilasta kertovaa rekisteritietoa, laajoihin otoksiin perustuvia kansainvälisiä ja kansallisia kyselytutkimuksia sekä turvallisuuteen ja turvallisuushkiin liittyviä tutkimuksia. Keskeisiksi tietolähteiksi on valikoitu Tilastokeskuksen, poliisin ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEKin sisäisen turvallisuuden tilaa koskevia rekisteriaineistoja, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koostamia tapaturmatilastoja sekä määräajoin tehtäviä kansallisia kyselytutkimuksia. Nykytilakuvauksen syventämiseksi ja kehittämiskohteiden tunnistamiseksi selvityksessä hyödynnettiin sähköisen kyselyn vastauksia ja haastatteluaineistoa.

Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen turvallisuuden seuraamiseksi ja edistämiseksi tulisi olla käytettävissä eri väestöryhmät erottelevaa seurantatietoa. Riittävän tarkalla seurantatiedolla voidaan tunnistaa syrjinnän riskejä ja turvallisuushkien kasautumista eri väestöryhmille. Tarkasteluun valittujen kirjallisuuslähteiden ja rekisteriaineistojen perusteella **turvallisuudesta kerättävä ja tuotettava tieto painottuu turvallisuutta horjuttavien tapahtumien seurantaan ja tunnistettuihin turvallisuushkiin varautumiseen**. Tietoaineistot mahdollistavat turvallisuuden toteutumisen sukupuoli- ja ikäryhmäkohtaisen tarkastelun ja joiltakin osin myös kansalaisuuteen perustuvien havaintojen tekemisen. Sen sijaan **eri vähemmistöryhmien välisistä eroista ei pääsääntöisesti voida tehdä tarkkoja tulkintoja ilman vähemmistöryhmille kohdennettuja erillisiä kysely- tai haastattelututkimuksia**.

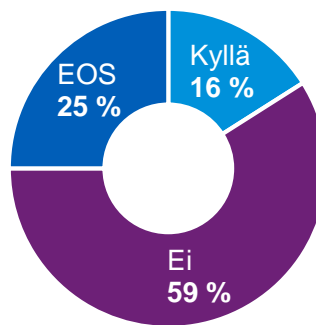
3.1 **Tietopohja ja tiedon hyödyntäminen**

Selvityksen kyselyssä kartoitettiin tietopohjan riittävyttä ja käyttöä sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Kyselyyn vastanneiden arviot tiedosta, sen keräämisestä, käsittelystä ja hyödyntämisestä ovat varsin yhteneväisiä. Enemmistön mielestä **tietoa ei kerätä riittävästi sisäisen turvallisuuden ilmiöistä, eikä ilmiöitä käsitellä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista kattavasti**. Saatavilla olevaa tietoa ei myöskään hyödynnetä laajasti turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseksi.

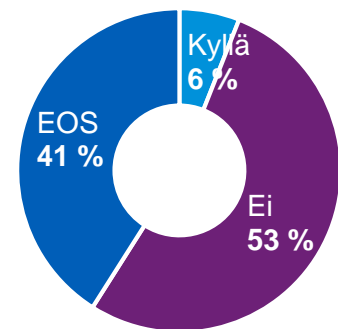
Kerätäänkö Suomessa riittävästi tietoa väestöryhmien ja sukupuolten kannalta sisäisen turvallisuuden ilmiöistä?

Käsitelläänkö Suomessa riittävästi sisäisen turvallisuuden ilmiöitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista?

Hyödynnetäänkö saatavilla olevaa sisäisen turvallisuuden tietoa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseksi riittävästi?

Kuva 1. Tietopohjan selvittäminen, tiedon kerääminen, käsittely ja hyödyntäminen

Kirjallisen aineiston taustamuuttuja-analyysin perusteella väestöryhmien välisiä eroja osoittavia taustatekijöitä kerätään rikollisuuden ja turvallisuuden tunteen osalta laajasti. **Tieto on kuitenkin pirstaleista, eikä väestöryhmien välisiä eroja raportoida keskeisissä seurantatutkimuksissa järjestelmällisesti.** Siten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilan kartoitusta on tuettava usein erillisselvityksillä.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ilmiöistä vaikuttaisi selvitykseen kerätyn kokonaisaineiston perusteella olevan runsaasti tietoa, mutta se ei aina välity tietoa tarvitseville tahoille. Olemassa olevan tiedon hyödyntäminen lainsäädännössä ja päätöksenteossa ei toteudu kyselyyn vastanneiden arvion mukaan kaikilta osin, tästä esimerkkinä sukupuolivaikutusten ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi. **Tiedonhallinnan kokonaisvastuuta ei ole osoitettu selvästi, eikä tietoa jaeta sitä tarvitseville tahoille.** Tiedosta voi myös puuttua keskeisiä elementtejä, kuten turvallisuuden sukupuolinäkökulma. Osittain turvallisuutta käsitellään vaillinaisesti, kun päätöksenteossa, mediassa tai tutkimuksessa puhutaan esimerkiksi vihapuheesta, maahanmuuttajien asemasta, vammaisten oikeuksista tai väkivallasta.

3.2 Rikollisuus

Tämän selvityksen rikollisuustarkastelussa huomio on kiinnitetty erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin sekä osittain omaisuusrikoksiin. Liikenne rikokset on jätetty rikollisuustarkastelun ulkopuolelle.

3.2.1 Rikollisuuden seuranta

Rikollisuuden seuranta pohjautuu suurelta osin poliisin tietoon tulleiden rikosten seurantaan. Poliisin tietoon tulleiden rikosten seurannan voidaan todeta olevan luotettavaa. Rikollisuus, joka ei ole tullut viranomaisten tietoon (piilorikollisuus) perustuu joko kyselyihin tai asiantuntijoiden esittämiin arvioihin. Yleisesti voidaan havaita, että **säännöllinen seurantatieto painottuu erityisesti rikollisiin tekoihin ja rikoksesta epäiltyihin. Rikoksen uhriksi joutuneista tietoa on käytettävissä vähemmän.**

Rikollisia tekoja seurataan säännöllisesti rikoslajeittain ja tapahtumapaikoittain. Rikoksista aiheutuneita vahinkoja seurataan jonkin verran, lähinnä erillisselvityksillä, mutta rikosten aiheuttaman uhan vakavuuden arvioimiseksi tieto on suppeaa. Tekojen motiiveista on käytettävissä jonkin verran tietoa viharikosten osalta. Rikoksenteekijöiden ja uhrien päihtymystila tapahtumahetkellä tilastoidaan kattavasti.

Rikoksesta epäiltyjen osalta säännöllinen seuranta kattaa tällä hetkellä sukupuoli- ja ikäjakauman sekä asuinpaikkatiedon. Rikoksesta epäiltyjen kansalaisuutta ja etnistä alkuperää seurataan esimerkiksi säännöllisesti toteutettavassa viharikosselvityksessä (Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa). Eri väestöryhmien välisiä eroja on mahdollista tarkastella säännöllisen seurantatiedon valossa joiltakin osin myös tulotason tai koulutustason mukaan, mutta muutoin eri väestöryhmien välisiä eroja rikoksenteekijöinä ei seurata säännöllisesti. Keskeisimmistä rikollisuuden tilaa käsittelevistä lähteistä ei voida tehdä väestöryhmäkohtaista tarkastelua esimerkiksi uskonnollisen vakaumuksen tai poliittisen toiminnan perusteella.

Rikoksen uhreista säännöllisesti kerättävä tieto nojaa suurelta osin kyselyihin. Tieto on kokonaisuudessaan suppeampaa kuin rikoksenteekijöistä raportoitu tieto. Uhrien osalta ei esimerkiksi ole raportoitu kattavasti uhrin äidinkieltä tai kansalaisuutta. Tosin viharikosselvityksessä on huomioitu rikollisen teon motiivi siten, että selvityksestä voidaan tunnistaa uhrin vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen, uskonnolliseen vakaumukseen tai poliittiseen toimintaan liittyviä motiiveja. Uhrin sosioekonomisesta asemasta on käytettävissä jonkin verran seurantatietoa. Selvityksestä ei voida tulkita, minkälaisen rikoksen kohteeksi joutumisen riskin edellä mainitut taustatekijät muodostavat.

Tarkastellusta kirjallisesta aineistosta koottavissa oleva tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen turvallisuuden seurantatieto on kattavaa rikollisten tekojen määrän ja rikoslajin sekä tapahtumapaikan osalta. Rikoksenteekijän ja uhrin ikä, sukupuoli ja asuinpaikka raportoidaan kattavasti, mutta muilta osin väestöryhmien välisiä eroja ei saada esille turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tarkasteltaessa. Erityisesti uhrin taustatekijöitä, kuten tietoa kulttuuritaustasta ja kansalaisuudesta, tulisi raportoida nykyistä tarkemmalla tasolla tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen turvallisuuden edistämiseksi. Rasistiseen rikollisuuteen liittyvää tietoa kerätään säännöllisesti raportoitavaan viharikosselvitykseen. Selvitys antaa tietoa viharikollisuuden kehityksestä Suomessa. Viharikosselvityksenkään perusteella ei voida arvioida tarkasti eri väestöryhmien välisiä turvallisuuseroja.

Rikoksen uhreista raportoitu tieto on suppeampaa kuin rikoksenteekijöistä raportoitava tieto. Uhreista säännöllisesti kerättävä tieto perustuu kyselytutkimuksiin.

3.2.2 Vakavat väestön turvallisuutta uhkaavat rikokset

Väkivalta- ja henkirikokset

Väkivallan tekeminen ja kokeminen on yleisintä nuorissa ikäryhmissä, ja poliisin tietoon tulleissa väkivallanteoissa tekijä on useimmiten mies. Väkivallan pelko on lisääntynyt jonkin verran, vaikka väkivaltaa kokeneiden osuus ei ole lisääntynyt. Väkivallan pelko on liitetty työttömyyteen, maahanmuuton lisääntymiseen ja Euroopassa tapahtuneisiin terroritekoihin.

Kuolemaan johtaneet rikokset ovat olleet suurelta osin syrjäytyneiden ja alkoholisoituneiden miesten keskinäistä väkivaltaa. Rikoksiin liittyy voimakkaasti alkoholinkäyttö. Henkirikosten osuus poliisin kirjaamista väkivallanteoista oli 0,2 %.

Vammaiset ja maahanmuuttajat kokevat valtaväestöä enemmän väkivaltaa. Vammaiset naiset ja maahanmuuttajanaiset kokevat väkivaltaa 2 - 3 kertaa enemmän kuin valtaväestön naiset. Yksi maahanmuuttajataustaisia tyttöjä koskeva väkivaltariski on sukuelinten silpominen, sillä tyttöjä lähetetään kotimaihinsa toimenpidettä varten.

Seksuaalirikokset

Heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat joutuvat keskimääräistä useammin raiskauksen uhriksi. Useimmiten raiskausten tekijä ja uhri tuntevat toisensa ja kolmasosassa tapauksista osapuolet olivat keskenään **parisuhteessa**. Lähes poikkeuksetta raiskauksen uhri on nainen. Seksuaalisen väkivallan riski on erityisen suuri kehitysvammaisilla naisilla.

Neljäsosa poliisin tietoon tulleista lasten seksuaalisen hyväksikäytön tapauksista oli **perheensisäisiä**. Sosiaaliviranomaisten tietoon tulleissa tapauksissa uhrin isä oli tekijänä yli puolessa tapauksista. Insesti on koululaiskyselyjen perusteella harvinaista.

Väkivallan tekijä on useimmiten mies. Henkirikokset ovat suurelta osin syrjäytyneiden ja alkoholisoituneiden miesten keskinäistä väkivaltaa.

Poliisin tietoon tulleista raiskauksista kolmasosassa osapuolet ovat keskenään parisuhteessa.

Poliisin tietoon tulleista lasten seksuaalisen hyväksikäytön tapauksista neljäsosa on perheensisäisiä.

3.2.3 Väestöryhmien väliset erot

Nuoret

Tyypillisimpiä nuoriin kohdistuvia rikoksia ovat varkaudet ja omaisuuden tuhoaminen sekä kiusaamisen ja uhkailun kohteeksi joutuminen. Uhrikokemukset ovat kuitenkin vähentyneet vuodesta 2008 lähtien.

Nuoret joutuvat aikuisväestöä useammin väkivallan uhreiksi. Suurimmaksi osaksi nuoriin kohdistuva väkivalta on myös nuorten tekemää. Tytöt syyllistyvät väkivallantekoihin poikia harvinaisemmin. Pojat kokevat joutuneensa rikoksen uhriksi hieman yleisemmin kuin tytöt.

Maahanmuuttajataustaiset ja vammaiset nuoret kokevat muita nuoria enemmän väkivaltaa ja sen uhkaa. Kun nuorella yhdistyy maahanmuuttajatausta ja vammaisuus on väkivallan uhkaa ja kokemusta vielä enemmän. **Trans- ja intersukupuoliset lapset ja nuoret kokevat myös muita enemmän väkivaltaa ja sen uhkaa, ja heillä on kohonnut itsemurhariski.**

Ikääntyneet

Ikääntyneitä voidaan pitää haavoittuvana ja rikoksille alttiina väestöryhmänä, vaikka tilastojen mukaan **ikäntyneet joutuvat rikoksen uhriksi harvemmin kuin muu väestö** keskimäärin. Ikääntyneisiin kohdistuvia rikosuhkia on tunnistettu Turvallinen elämä ikääntyneille – toimintaohjelman päivityksen yhteydessä.

Ikääntyneet ovat alttiita etenkin verkkopetoksille. Ikääntyneiden riski joutua petosten uhriksi näyttäisi tilastojen valossa kuitenkin olevan pienempi kuin työikäisillä. Vuonna 2016 poliisin tilastoimista petoksista ja niiden yrityksistä noin 9 % kohdistui yli 65-vuotiaisiin.

Ikääntyneisiin kohdistuu verkkopetosten uhan ohella lähisuhteiden väkivallan uhkaa ja taloudellista hyväksikäyttöä edunvalvonnan yhteydessä. Lisäksi ikääntyneet saattavat joutua muita herkemmin epäasianmukaisen markkinoinnin ja puhelinhuuilausten kohteeksi. Ikääntyneiden riskiä joutua rikoksen kohteeksi lisäävät ja samalla yleistä turvallisuuden tunnetta horjuttavat yksinäisyys, ulkopuolisen avun riittämättömyys, fyysiset sairaudet, muistisairaudet sekä tapaturmat. Lähipiiriin ikääntyneisiin kohdistaman rikollisuuden uskotaan jäävän todennäköisesti suurelta osin piiloon viranomaisilta muun muassa häpeän tunteen vuoksi.

Sukupuolikohtaiset erot

Miehet joutuvat naisia useammin henkirikoksen tai muun väkivallanteon kohteeksi. Mitä vakavammasta väkivallanteosta on kysymys, sitä suuremmalla todennäköisyydellä uhrina on mies. Miehet kokevat väkivaltaa yleisimmin julkisilla paikoilla ja ravintolassa.

Naiset kokevat väkivaltaa useimmiten lähisuhteissa tai työtehtävissä. Parisuhteessa olleista naisista lähes kolmannes (30 %) on kokenut nykyisen tai entisen kumppanin käyttämää väkivaltaa, kun tämä osuus EU-maissa keskimäärin on runsas viidennes (22 %). **Suomessa naiset kohtaavat lähisuhteiden väkivaltaa EU-maista toiseksi eniten.**

Suurin osa naisiin kohdistuvista henkirikoksista tapahtuu **parisuhteessa**. 61 % tapauksista tekijänä oli puoliso, seurustelukumppani tai entinen kumppani ja yhdeksässä prosentissa muu lähiomainen. Noin 20 % tapauksista tekijänä oli tuttava. Vain 10 % naisiin kohdistuneista henkirikoksista uhri ei tuntenut tekijää lainkaan.

Maahanmuuttajat

Vuosina 2010 - 2011 maahanmuuttajat joutuivat pahoinpitelyrikoksen uhriksi kaksi ja puoli kertaa kantaväestöä todennäköisemmin. Korkein riski joutua pahoinpitelyn uhriksi oli Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olleilla ja matalin Itä-Aasiasta, Pohjois-Amerikasta, Oseaniasta ja Kaakkois-Aasiasta muuttaneilla.

Maahanmuuttajanaisten riski joutua raiskauksen uhriksi oli lähes kaksinkertainen verrattuna kantaväestön naisiin. Korkein riski joutua raiskauksen uhriksi oli afrikkalaisilla ja vietnamilaisilla naisilla.

Maahanmuuttajien riski joutua ryöstörikosten uhreiksi oli yli kaksinkertainen kantaväestöön verrattuna. Lähi-idästä, Afrikasta ja Keski- ja Etelä-Aasiasta kotoisin olleiden maahanmuuttajien riski joutua ryöstörikosten uhreiksi oli korkein.

Maahanmuuttajien pahoinpitelyrikollisuus kohdistuu useammin toisiin maahanmuuttajiin kuin väestöosuuden perusteella voitiin ennustaa. Vuosina 2010 - 2011 kantaväestön tekemistä pahoinpitelyrikoksista 91 % kohdistui kantaväestöön ja 7 % maahanmuuttajiin. Maahanmuuttajien tekemistä pahoinpitelyrikoksista kohdistui kantaväestöön 61 % ja toisiin maahanmuuttajiin 36 %. Vuosina 2015 - 2016 selvitetystä pahoinpitelyrikoksista ulkomaalaisten tekijöiden uhreista 54 % oli ulkomaalaistaustaisia. Yhtenä maahanmuuttajiin yhdistyvänä lähisuhdeväkivallan muotona voidaan tunnistaa kulttuurikontekstiin liittyvä kunniaan liittyvä väkivalta. Kunniaan liittyvä väkivalta tulee harvoin viranomaisten tietoon.

Ulkomaan kansalaiset ja erityisesti maahanmuuttajat ovat olleet suhteellisesti useammin epäiltyinä raiskauksista. Ulkomaalaisten osuus on ollut suuri myös pahoinpitelyrikoksissa, ryöstörikoksissa ja muissa seksuaalirikoksissa. Noin puolet ulkomaalaisten tekemistä rikoksista oli liikenne rikoksia, samoin kuin kantaväestölläkin. Noin puolet muihin kuin liikenne rikoksiin epäillyistä maahanmuuttajista oli Venäjän, Viron, Irakin ja Somalian kansalaisia vuonna 2016.

Suomessa naiset kohtaavat lähisuhdeväkivaltaa EU-maista toiseksi eniten.

Maahanmuuttajien riski joutua pahoinpitelyn uhriksi on 2,5 kertainen kantaväestöön verrattuna.

3.3 Onnettomuudet, tulipalot ja tapaturmat

Vuonna 2016 liikenteessä kuoli 258 ihmistä ja loukkaantui vakavasti 892 ihmistä. Kokonaisuudessaan liikenneturvallisuus on parantunut lainsäädäntömuutosten, valvonnan lisääntymisen ja autojen turvallisuuden sekä teiden kunnossapidon

parantumisen johdosta. Liikennevahinkojen tutkijalautakuntien mukaan liian suuret nopeudet ovat liikennevahinkojen merkittävin yksittäinen syy. Liikenneonnettomuuksien ohella muita onnettomuusriskejä aiheuttavat esimerkiksi öljyvahingot ja vaarallisten aineiden kuljetusten onnettomuudet.

Suomessa tilastoidaan vuosittain noin 12.000 tulipaloa. Suomen pelastusalan keskusjärjestön SPEKin palokuolematilastojen mukaan vuonna 2016 Suomessa kuoli 82 ihmistä tulipaloissa. Tyypillisimmin kuolemaan johtanut tulipalo tapahtui omakotitalossa ja toiseksi useimmin kerrostaloasunnossa. Tulipaloissa kuolleista henkilöistä miehiä oli 39 ja naisia 17. Muiden kuolleiden sukupuoli ei ole SPEKin tiedossa.

Tapaturmat ovat neljänneksi yleisin kuolinsyy. **Kaikista tapaturmaisesti ja väkivaltaisesti kuolleista kaksi kolmannesta oli miehiä.**

Tapaturmat ovat yleisin lasten ja nuorten yksittäinen kuolinsyy. Pojat menehtyvät tapaturmaisesti useammin kuin tytöt. Alle 15-vuotiailla yleisimpiä kuolemaan johtavia tapaturmia ovat liikennetapaturmat, tukehtumiset ja hukkumiset. 15-24-vuotiaiden ikäryhmässä yleisimpiä syitä ovat liikennetapaturmien lisäksi myrkytykset. Lievempiä tapaturmia tapahtuu erityisesti liikuntaharrastusten parissa.

Työikäisten miesten kuolleisuus on yli kaksinkertainen vastaavan ikäisiin naisiin verrattuna. Työikäisistä tapaturmiin kuolleista 80 % on miehiä.

Yli 65-vuotiaat kuolevat tapaturmaisesti yleisemmin kuin työikäiset. Iäkkäiden yleisin tapaturma on kaatuminen tai matalalta putoaminen. Vain yli 85-vuotiaiden ikäryhmässä naisia kuolee tapaturmaisesti miehiä enemmän.

Päihteet ovat mukana noin kahdessa kolmasosaa työikäisten tapaturmakuolemista. Kaikista tapaturmakuolemista 36 % menehtynyt henkilö oli päihtynyt.

Tapaturmat ovat neljänneksi yleisin kuolinsyy.

Tapaturmat ovat yleisin lasten ja nuorten yksittäinen kuolinsyy.

3.4 Turvallisuuden tunne

Turvallisuuden tunne on keskeinen osa sisäistä turvallisuutta. Turvallisuuden tunteella tarkoitetaan tässä selvityksessä, että ei ole pelkoa oman tai läheisen puolesta liittyen

- rikollisuuteen
- onnettomuuksiin, tapaturmiin ja tulipaloihin
- kansallisiin ja kansainvälisiin turvallisuuteen vaikuttaviin ilmiöihin.

Varsinaisen turvallisuuden tunteen lisäksi tarkastellaan ei-kriminalisoitua uhkaavaa käytöstä, joka on omiaan heikentämään turvallisuuden tunnetta: vihapuhetta, kiusaamista ja häirintää.

Turvallisuuden tunnetta tarkastellaan pääasiassa säännöllisesti tehtävien turvallisuutta koskevien kyselytutkimusten pohjalta. Niissä ei ole käytetty kattavasti tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä taustamuuttujia. Eri sukupuolten ja väestöryhmien eroja

kuvataan sen mukaan kuin tutkimukset antavat niistä tietoa. Uusimpaan kouluterveyskyselyyn on otettu vastaajien taustamuuttujia laajimmin.

3.4.1 Rikollisuuden pelko

Rikoksen uhriksi joutumisen pelko

Poliisibarometrin (2016) mukaan suomalaiset kokevat sisäisen turvallisuuden yleisesti arvioituna hyväksi. Valtaosa (83 %) kokee, että rikollisuus ei ole poikkeuksellisen vakava ongelma heidän lähiympäristössään. Eniten ihmisiä huolestuttavat henkeä, terveyttä sekä henkilökohtaista vapautta ja koskemattomuutta loukkaavat vakavat rikokset. Rikoslajeista huolestuttaa eniten rattijuoppous (57 %), ampuma-aseella tehdyt rikokset (56 %), huumeiden käyttö ja myynti (55 %) sekä seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta (50 %). Myös lähes puolet vastaajista (48 %) olivat erittäin huolestuneita pahoinpitelyistä.

Huoli rikosilmiöistä on vähentynyt viime vuosina. Poikkeuksena tästä huoli liittyen seksuaaliseen ahdisteluun ja väkivaltaan, asuntomurtoihin sekä tietoturvallisuuteen Internetissä on kasvanut. **Seksuaalisen ahdistelun ja väkivallan tapauksista ilmoitetaan poliisille vain noin 20 %, mikä tarkoittaa, että valtaosa tapauksista jää piilorikollisuudeksi.** Vähiten huolestumista aiheuttivat rikokset, joissa ei loukata uhrin henkilökohtaista vapautta tai koskemattomuutta. Väestöryhmäkohtaista tietoa rikoksen uhriksi joutumisen pelosta ei ollut saatavilla tarkasteltavaksi valitussa kirjallisessa aineistossa.

Väkivallan uhriksi joutumisen pelko

Kansallisen rikosuhritutkimuksen (2016) mukaan väkivaltaa pelättiin eniten kodin ulkopuolella iltaisin. Lähes kolmannes (32 %) vastaajista kertoi pelänneensä väkivaltaa iltaisin kodin ulkopuolella. Työpaikalla tai työtehtävissä tapahtuvaa väkivaltaa oli pelännyt joka seitsemäs (14 %). Noin 5 % oli pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi jonkun perheenjäsenen taholta.

Naiset pelkäävät miehiä useammin joutuvansa väkivallan kohteeksi. Naisista 40 % ilmoitti pelänneensä katuväkivallan uhriksi joutumista ainakin kerran kuluneen vuoden aikana. Miehistä näin ilmoitti 24 %.

Naiset pelkäävät myös työpaikkaväkivaltaa selvästi miehiä enemmän. Naisista 20 % ilmoitti työpaikkaväkivallan pelosta ja miehistä 9 %. Eniten työpaikkaväkivaltaa pelkäsivät nuoret naiset. Naisten työpaikalla kokema väkivallan pelko johtuu todennäköisesti työmarkkinoiden segregaatiosta eli sukupuolten erilaisesta sijoittumisesta työmarkkinoille. Naisvaltaisilla aloilla, kuten sosiaali- ja terveyspalveluissa on kohonnut riski kohdata väkivaltaa tai uhkailua asiakkaiden tai potilaiden taholta. Toisaalta joillakin miesvaltaisilla aloilla, kuten poliisissa ja vartiointialalla, riski joutua väkivallan kohteeksi on huomattavan korkea. Näiden miesvaltaisten alojen riskialttius ei kuitenkaan ilmene väestötasolla, koska näillä aloilla työskentelevien henkilöiden lukumäärä on huomattavasti vähäisempi kuin sosiaali- ja terveysalalla.

Ikäryhmittäiset erot väkivallan pelossa noudattavat eri ryhmien riskiä joutua väkivallan kohteeksi. Väkivallan pelko ja väkivaltakokemukset oli harvinaisinta yli 55-vuotiaiden keskuudessa (16 %). Iäkkäämmistä vastaajista merkittävä osa ei oman ilmoituksensa

mukaan liikkunut iltaisin kodin ulkopuolella. Alle 35-vuotiailla katuväkivaltaa pelänneiden osuus oli yli kaksinkertainen vanhimpaan ikäryhmään nähden.

Poliisibarometrin (2016) mukaan seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta huolestuttivat etenkin alle 50-vuotiaita naisia. Heistä noin 61 % olivat erittäin paljon huolestuneita niistä. Ilmiön huolestuttavuus on noussut vuodesta 2010.

Naiset pelkäävät perheväkivaltaa miehiä enemmän. Naisista noin kuusi sadasta oli pelännyt perheväkivaltaa viimeisen vuoden aikana ja miehistä muutama prosentti. Pelon osuus oli vähäisintä iäkkäiden vastaajien ikäryhmässä. Lähisuhdeväkivallan pelko on vähäisempää kuin tutkimusten perusteella koettu lähisuhdeväkivalta.

Nuorisobarometri (2016) kertoo nuorten peloista henkistä, fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa kohtaan. Vastaajista noin puolet on huolissaan henkisestä väkivallasta, noin kolmannes fyysisestä väkivallasta ja viidennes seksuaalisesta väkivallasta. Pelossa joutua fyysisen väkivallan uhriksi ei ollut eroa sukupuolten välillä. Pelossa henkistä ja seksuaalista väkivaltaa kohtaan näkyi eroja sukupuolten välillä.

Tytöistä ja nuorista naisista 66 % oli huolissaan henkisen väkivallan kohteeksi joutumisesta, pojista ja nuorista miehistä 43 %. Seksuaalisesta väkivallasta huolestuneiden tyttöjen ja nuorten naisten määrä (32 %) oli noin kolminkertainen poikiin ja nuoriin miehiin verrattuna. Huoli väkivallan uhriksi joutumisesta näyttää olevan suurinta 20 ikävuoden tienoilla.

Fyysisen väkivallan pelko on jonkin verran suurempaa muilla kuin suomenkielisillä nuorilla. Suomenkielisistä nuorista 30 % on huolissaan fyysisestä väkivallasta, ruotsinkielisistä 33 % ja muunkielisistä nuorista 37 %.

Toimintarajoitteiset nuoret olivat kokeneet muita nuoria useammin fyysisen tai henkisen väkivallan uhkaa. Heillä oli kaksinkertainen todennäköisyys kokea fyysistä uhkaa muihin nuoriin verrattuna ja he kokevat myös enemmän seksuaalista häirintää. Poikien kohdalla koettu uhka oli tyttöjä suurempi.

Seksuaalisen ahdistelun ja väkivallan tapauksista ilmoitetaan poliisille vain noin 20 %.

Naiset pelkäävät miehiä enemmän katuväkivaltaa, työpaikkaväkivaltaa, seksuaalista ahdistelua ja väkivaltaa sekä perheväkivaltaa.

3.4.2 Turvallisuuden tunnetta uhkaava käyttäytyminen

Koulukiusaaminen

Kouluterveyskyselyn (2017) perusteella **kiusaaminen kohdistui enemmän poikiin kuin tyttöihin.** Peruskoululaisista oli kiusattu 25 – 35 % vastaajista. Toisella asteella lukion opiskelijoista noin 9 % ja ammattioppilaitoksissa noin 15 % oli joutunut kiusatuksi. Peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisista noin 30 prosenttia oli osallistunut muiden kiusaamiseen. Poikia oli tässä joukossa tyttöjä enemmän.

Toisen asteen koulutuksessa seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla, erityisesti pojilla, oli heteronuoria useammin kokemuksia kiusaamisesta, uhkailusta ja väkivallasta.

Seksuaalivähemmistöön kuuluvista pojista koulukiusatuiksi vähintään kerran viikossa joutui lukiossa 7 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa 16 prosenttia.

Koulukiusaaminen kohdistui selvästi enemmän ulkomailta syntyneisiin nuoriin. Ulkomailta syntyneistä pojista 24 % ja tytöistä 13 % koki toistuvaa koulukiusaamista, kun suomalaista syntyperää olevista pojista 5 % ja tytöistä 4 % koki toistuvaa kiusaamista. Noin joka kuudes sijoitettu lapsi koki koulukiusaamista viikoittain.

Seksuaalinen häirintä

Kouluterveyskysely (2017) selvitti lasten ja nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja väkivaltaa. Tutkimuksessa ei selvitetty sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten kohtaamaa seksuaalista häirintää tai väkivaltaa. Seksuaalista häirintää ilmeni kaikissa tutkituissa ryhmissä eli peruskoulun, lukion ja ammattioppilaitosten oppilailla. Suurin osa häirinnästä (noin 95 %) tapahtui oppilaitosten ulkopuolella. Tytöt kokivat seksuaalista häirintää poikia selvästi enemmän. Koulussa tapahtuva häirintä kohdistui yhtä lailla tyttöihin ja poikiin.

Yläluokilla seksuaalisen häirinnän kokemukset lisääntyvät huomattavasti sekä pojilla että tytöillä. Tytöillä seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat selvästi yleisempiä, tytöistä 30 prosenttia ja pojista 12 prosenttia oli kokenut viimeisen vuoden aikana seksuaalista häirintää. Kokemusten yleisyys on samalla tasolla toisen asteen koulutuksessa. Lukioden ja ammatillisten oppilaitosten tytöistä 30 % ja pojista 8 % ilmoitti seksuaalisesta häirinnästä.

Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemukset ovat **yleisempiä nuorilla, joilla on toimintarajoitteita tai jotka ovat ulkomaista syntyperää tai asuvat sijoitettuna.** Joka kymmenes perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista, joilla oli fyysisiä tai kognitiivisia toimintarajoitteita tai jotka olivat ulkomaista syntyperää, oli kokenut vuoden aikana seksuaalista häirintää. Sijoitetuilla lapsilla osuus oli 14 prosenttia. Myös seksuaalisen väkivallan kokemukset olivat sijoitetuilla lapsilla huomattavasti muita yleisempiä. Samoin ylemmillä koulutusasteilla em. ryhmillä seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemukset olivat huomattavasti yleisempiä.

Syrjivä kiusaaminen

Kiusaamista, jonka syy on ulkonäkö, sukupuoli, perhetausta, ihonväri tai kieli, uskonto tai vammaisuus, nimitetään kouluterveyskyselyssä syrjiväksi kiusaamiseksi. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain perusteella syrjivää kiusaamista voidaan pitää häirintänä.

Syrjivä kiusaaminen oli yleisintä peruskoulun ylimmillä luokilla. Toisella asteella se väheni. Ammattioppilaitoksissa syrjivä kiusaaminen oli hiukan yleisempää kuin lukioissa. Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista koki koulussa tai vapaa-ajalla kiusaamista ulkonäön perusteella 19 %, sukupuolen 8 %, perheen 6 %, ihonvärin tai kielen 5 %, uskonnon 4 % ja vammaisuuden vuoksi 4 % nuorista. Ulkonäön vuoksi kiusattiin enemmän tyttöjä, mutta kaikilla muilla perusteilla enemmän poikia kuin tyttöjä.

Toisen asteen koulutuksessa seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla, erityisesti pojilla, oli heteronuoria useammin kokemuksia kiusaamisesta, uhkailusta ja väkivallasta. Noin joka kolmas seksuaalivähemmistöön kuuluva poika koki kiusaamista esimerkiksi ulkonäön, sukupuolen, ihonvärin tai uskonnon perusteella.

Toimintarajoitteiset nuoret kohtasivat myös enemmän syrjivää kiusaamista. Toimintarajoitteisesti pojista 32 % ja tytöistä 34 % oli kohdannut kiusaamista vammaisuuden vuoksi, kun vastaavat osuudet muilla nuorilla olivat pojilla 15 % ja tytöillä 17 %.

Kouluterveyskyselyn perusteella ulkomaalaistaustaisista pojista 26–34 % ja tytöistä 26–35 % oli tullut kiusatuksi koulussa tai vapaa-ajalla ihonvärin, kielen tai ulkomaalaisen taustan vuoksi. Ulkomailla syntyneiden nuorten kimppuun oli käyty esimerkiksi lyöden, potkien tai asetta käyttäen huomattavasti useammin kuin suomalaista syntyperää olevien nuorten kimppuun. Ulkomaista syntyperää olevista pojista näin kertoi yli kolmannes ja tytöistä 15 %, suomalaista syntyperää olevilla vastaavien lukujen ollessa pojilla 8 % ja tytöillä 15 %.

Huomattavasti useampi sijoitetuista lapsista koki myös syrjivää kiusaamista verrattuna vanhempiansa kanssa asuviin lapsiin ja nuoriin.

Koulukiusaaminen kohdistuu enemmän poikiin kuin tyttöihin ja enemmän ulkomailla syntyneisiin nuoriin.

3.4.3 Omiin perusoikeuksiin liittyvät uhat

Liikkuminen

Yksi keskeisistä vapausoikeuksista on vapaus liikkua omassa elinympäristössä. Turvattomuuskokemukset kaventavat tätä vapautta vaikuttaen monin tavoin kansalaisten käyttäytymiseen.

Poliisibarometrissa tarkasteltiin turvattomuutta liittyen liikkumiseen ja asiointiin kodin ulkopuolella. Öisin autolla liikkuessa turvattomuutta koki 5 % vastaajista ja päivisin autolla liikkuessa 1 %. Vastaajista 56 % ei koskaan liiku julkisella liikenteellä oman paikkakuntansa keskusta-alueella iltaisin tai öisin. Pankkiautomaatilla turvattomuutta oli kokenut 13 % vastaajista.

Kansallinen rikosuhritutkimus (2015) tarkasteli vastaajien välttämiskäyttäytymistä eli liikkumisen välttämistä paikoissa, jotka vastaajat kokevat uhkaaviksi. Vastaajista 16 % vältti jotakin kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan uhan vuoksi, naiset miehiä enemmän (20 % naisista).

Välttämiskäyttäytymisellä ja kaupunkimaisella ympäristöllä on voimakas yhteys. Pääkaupunkiseudulla asuvista noin neljännes ilmoitti välttävänsä jotakin aluetta väkivallan uhan vuoksi, kun muissa Suomen kaupungeissa asuvilla osuus oli 17 %. Maaseutumaisissa, taajaan asutuissa kunnissa välttämiskäyttäytyminen oli merkittävästi harvinaisempaa.

Mielipiteen ja identiteetin ilmaisu, vihapuhe

Kouluterveyskyselyssä kartoitettiin mielipiteen ilmaisua kysymällä, uskaltaako oppilas sanoa, mitä mieltä itse on kun luokassa puhutaan jostakin asiasta. Lähes kaikki kouluterveyskyselyyn vastanneet kokivat uskaltaneensa sanoa mielipiteensä usein tai joskus

Kouluterveyskyselyssä tarkasteltiin myös identiteetin ilmaisua kysymällä miten helppoa koulussa on olla oma itsensä. Peruskoulun yläluokkalaisista 72 %, lukiolaisista 84 % ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista 85 % koki, että omana itsenään oleminen koulussa on erittäin helppoa tai melko helppoa. Lukiossa ja ammattioppilaitoksissa olevista seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista kolme neljästä koki, että omana itsenään oleminen oli erittäin tai melko helppoa. Hieman useammin näin kokijat olivat poikia kuin tyttöjä.

Oikeusministeriön selvitys (2016) koski vähemmistöihin kohdistunutta vihapuhetta ja häirintää. Vastaajista 61 % koki vihapuheen vaikuttaneen vahvimmin yleiseen turvallisuuden tunteeseen ja 52 % psyykkiseen terveyteen. **Lähes kolmanneksella vihapuhe ja häirintä vaikuttivat viranomaisluottamukseen.** Yli puolet kertoi välttävänsä joitain paikkoja vihapuheen tai häirinnän pelon vuoksi. Muita seurauksia olivat sosiaalisen kanssakäymisen väheneminen, vähemmistöryhmään kuulumisen peitteleminen, luottamuksen väheneminen kanssaihmiin ja poliitikkoihin sekä vaikutukset minäkuvaan, itsevarmuuteen, työn suorittamiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Vihapuhe ja häirintä lisäsivät ulkopuolisuuden tunnetta.

Turvassa –tutkimuksessa (2017) kartoitettiin pelkoa liittyen sosiaaliseen mediaan ja vihapuheeseen. Vastaajista noin viidesosa (18 %) oli sitä mieltä, että sosiaalinen media levittää vihapuhetta ja herättää vastaajassa pelkoa. Vanhin ikäryhmä eli 65–79-vuotiaat olivat tästä vahvimmin samaa mieltä ja nuorimmat vastaajat puolestaan eri mieltä.

Ikä ja turvattomuus

Turvassa –tutkimuksen mukaan alle 10-vuotiaiden **lasten suurimmiksi turvattomuustekijöiksi arvioitiin koulukiusaaminen (67 %), vanhempien päihteiden käyttö (60 %) ja liikenne (48 %).** Neljänneksi nousi vanhempien välinpitämättömyys. Tapaturmat sijoituivat sijalle 9, toiseksi vähäisimpänä turvattomuustekijänä. Liikenne oli ainoa turvattomuustekijä, jonka osuus oli noussut kahdessa vuodessa.

Turvassa –tutkimuksen mukaan kolme neljästä vastaajasta koki, että lasten on turvallista liikkua asuinalueella ilman aikuisen valvontaa ja joka kymmenes oli asiasta eri mieltä. Maaseutua pidettiin kaupunkia turvallisempaa asuinympäristönä, ja taajaan asuttuja kuntia pidettiin turvallisempaa kuin harvaan asuttuja kuntia.

lääkäiden suurimmiksi turvattomuustekijöiksi arvioitiin yksinäisyys (77 %), muistisairaudet (58 %) sekä ulkopuolisen avun riittämättömyys (57 %).

lääkäiden kohdalla päihteet arvioitiin toiseksi vähäisimmäksi ja liikenne turvattomuustekijänä vähäisimmäksi turvattomuustekijäksi.

Kansainvälisiä turvallisuusuhkia

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan katsauksen mukaan tulevaisuudessa arvioitiin eniten huolta aiheuttavan maailman pakolaistilanne, kansainvälinen terrorismi, ilmastonmuutos, poliittiset ääriliikkeet, työllisyystilanne Suomessa, rasismi, joukkotuhoaseiden leviäminen ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus Suomessa. Lähimmän vuosikymmenen aikana Suomen tulee varautua kansainvälisen rikollisuuden kasvuun, kansainvälisen talousjärjestelmän kriisiin, ilmastonmuutokseen, tiedonsiirtojärjestelmien vahingoittamiseen yhteiskunnallisten ongelmien tai ympäristökatastrofin aiheuttamaan alueelliseen kriisiin.

Turvassa -tutkimuksen mukaan nuoremmat ikäryhmät arvioivat epätodennäköisemmäksi, että Suomi joutuu sotilaallisen iskun, kyberhyökkäyksen, ympäristökatastrofin tai vakavan pandemian kohteeksi. Vakavia pandemioita pitivät todennäköisinä erityisesti kansa- tai peruskoulun käyneet. Enemmistö piti epätodennäköisenä Suomen joutumista terroristisen hyökkäyksen kohteeksi seuraavien kolmen vuoden aikana. Todennäköisenä sitä piti vain 12 % vastaajista. Naiset pitivät kaikkia uhkia miehiä hieman todennäköisempinä.

Laajamittaisen maahanmuuton aiheuttamia turvallisuusuhkia piti todennäköisinä joka neljäs. Erityisesti kansa- tai peruskoulun käyneet henkilöt pitivät niitä todennäköisinä. Maahanmuuttajien aiheuttama turvattomuusuhka koetaan pienempänä kuin muut uhkat. Vastaajista noin puolet koki itsensä turvattomaksi nähdessään ympärillään suuria maahanmuuttajaryhmiä ja vähän alle puolet nähdessään perustettavan vastaanottokeskuksen

Enemmistö piti epätodennäköisenä ääriilikkeiden väkivaltaisen radikalisoitumisen kohteeksi joutumista. Korkeasti koulutetut ja nuoremmat vastaajat pitivät yksilöiden radikalisoitumisen aiheuttamia uhkia todennäköisempinä kuin muut.

Enemmistö vastaajista piti sään ääri-ilmiöiden aiheuttamia ongelmia ja ympäristökatastrofia epätodennäköisenä. Vastaajista 16 % vastaajista koki sään ääri-ilmiöiden aiheuttamat ongelmat todennäköisiksi ja 10 % koki ympäristökatastrofin, kuten saastumisen todennäköiseksi.

Vihapuheen koetaan vaikuttavan sekä yleiseen turvallisuuden tunteeseen että psyykkiseen terveyteen.

Lasten suurimmat turvattomuustekijät ovat koulukiusaaminen, vanhempien päihneiden käyttö ja liikenne. Iäkkäiden suurimmat turvattomuustekijät ovat yksinäisyys, muistisairaudet sekä ulkopuolisen avun riittämättömyys.

Laajamittaisen maahanmuuton aiheuttamia turvallisuusuhkia piti todennäköisinä joka neljäs.

3.4.4 Luottamuksen merkitys turvallisuuden tunteelle

Nuorisobarometrin mukaan nuorista 83 % suhtautuu optimistisesti omaan tulevaisuuteen, noin puolet Suomen tulevaisuuteen ja neljännes maailman tulevaisuuteen. Tytöt suhtautuvat poikia optimistisemmin omaan ja Suomen tulevaisuuteen, kun pojat taas ovat optimistisempia maailman tulevaisuuden suhteen. Luottamus maailman tulevaisuuteen on synkentyt eniten nuorimmilla vastaajilla.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan katsauksen mukaan vastaajista kaksi kolmasosaa katsoo, että luottamus Suomen tulevaisuuteen on säilynyt ennallaan. Naisten luottamus Suomen tulevaisuuteen on jonkun verran vähäisempää kuin miehillä. Nuorilla aikuisilla luottamus on heikentynyt enemmän kuin muissa ikäryhmissä. Korkeasti koulutetut vastaajat ovat muita luottavaisempia.

Luottamus mediaan

Turvassa-tutkimuksen **vastaajista yli puolet arvioi sosiaalisen median sisältävän paljon tarkoituksella harhaanjohtavaa tietoa.** Voimakkaimmin tätä mieltä olivat korkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt. Lähes puolet arvioi median ylipäänsä lietsovan pelkoa ja turvattomuutta. Alle 44-vuotiaat näkivät yleisimmin, että sosiaalinen media levittää monipuolisemmin tietoa, jota valtamedia ei tuo esiin. Vastaajista 18 % koki, että sosiaalinen media levittää vihapuhetta ja se herättää vastaajassa pelkoa. Vastaajista 12 % koki, että uutisotsikot herättivät pelkoa. Vahvimmin tätä mieltä olivat vanhimpaan ikäryhmään kuuluvat vastaajat. Naiset vastasivat miehiä useammin, että sosiaalisen median levittämät vihapuheet ja uutisotsikot herättivät pelkoa.

Teknologiakehityksen vaikutus turvallisuuden tunteeseen

Turvassa –tutkimuksen vastaajista 64 % näki, että teknologiakehitys vähentää ihmisten välistä vuorovaikutusta ja 42 % mielestä se aiheuttaa turvattomuutta. Korkeakoulututkinnon suorittaneet ja nuoremmat vastaajat olivat muita useammin tästä eri mieltä. Maaseudun asukkaat kokevat teknologian yleisemmin uhkana sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja työpaikkojen katoamiselle kuin kaupunkilaiset.

Yksinäisyyden vaikutus turvallisuuden tunteeseen

Nuorisobarometrin mukaan paljon epävarmuutta tai turvattomuutta yksinäisyyden vuoksi koki 2 % vastaajista. Kouluterveyskyselyjen mukaan noin 3 % koki yksinäisyyttä usein tai jatkuvasti. Tytöt tunsivat yksinäisyyttä jonkin verran poikia enemmän. Seksuaalivähemmistöön kuuluvat nuoret olivat heteronuoria yleisemmin ilman läheisiä ystäviä. Toisella asteella opiskelevista seksuaalivähemmistöön kuuluvista pojista noin 20 % kertoi, ettei heillä ole läheistä ystävää, jonka kanssa voisi luottamuksellisesti keskustella omista asioistaan. Seksuaalivähemmistöön kuuluvista tytöistä noin 10 %. Ulkomaalaistaustaiset nuoret olivat muita nuoria useammin ilman läheistä ystävää. Ulkomaalaistaustaisista, pojista lähes kolmannes ja tytöistä 17 % oli ilman läheistä ystävää. Myös sijoitetut ja toimintarajoitteiset nuoret kokivat itsensä enemmän yksinäisiksi.

Luottamus muihin ihmisiin

Turvassa-tutkimuksen vastaajista 66 % uskoi, että ihmiset ovat pääsääntöisesti hyväntahtoisia toisilleen ja 29 % uskoi, että Suomessa asuviin ulkomaalaisiin voi luottaa. Korkeammin koulutetut ja kaupungeissa asuvat luottavat ulkomaalaisiin maaseudulla ja taajamissa asuvia enemmän. **Enemmistö koki, että eriarvoistuminen on keskeinen turvattomuutta lisäävä tekijä Suomessa.** Vastaajista 65 % arvioi, että rikoksenteelijät saavat liikaa ymmärrystä ja 52 % koki että rikoksen uhrin ei saa oikeudenmukaista kohtelua. **Matalammin kouluttautuneet kokivat enemmän, että rikoksenteelijät saavat liikaa ymmärrystä ja ihmiset eivät ole toisilleen pääsääntöisesti hyväntahtoisia.**

Nuorisobarometrin mukaan suurin osa nuorista pitää ihmisiä enemmän reiluin, kuin hyväksikäyttäjinä. Luottamus on kuitenkin heikentynyt ja vähentyminen on ollut jyrkintä alle 20-vuotiaiden ikäryhmässä. Viime vuosina ero tyttöjen ja poikien luottamuksessa on kasvanut, pojilla luottamus notkahtaa teini-iässä, eikä luottamus lujitu ainakaan ennen 30 ikävuotta. Tyttöillä luottamus notkahtaa myös teini-iässä, mutta vahvistuu sen jälkeen.

Eroja on myös kuntatyyppin mukaan siten, että maaseutumaisissa kunnissa asuvien nuorten luottamus on heikompaa.

Nuorten koulutustasolla ja pääasiallisella toiminnalla on vahva yhteys sosiaalisen luottamuksen tasoon. Ilman ammatillista tutkintoa olevat sekä ammatillisen tutkinnon suorittaneet ovat korkeasti koulutettuja nuoria selvästi kyynisempiä. Erot ovat kasvaneet viime vuosina. Kyynisimpiä ovat työttömät sekä yrittäjät. Yrittäjänuorten luottamus ihmisten reiluuteen on laskenut viime vuosina.

Nuorilla, joiden lapsuudenperhe on peruskouluiässä ollut tekemisissä lastensuojelun sosiaalityön kanssa, luottamus on selkeästi heikompaa. **Luottamuksensa menettäneitä on poikkeuksellisen paljon myös maahanmuuttajataustaisissa nuorissa** ja kahden vuoden aikavälillä kyynistyminen on ollut nopeaa. Tähän ovat ehkä vaikuttaneet viime vuosina lisääntyneet syrjintäkokemukset.

Nuoret, jotka eivät luota kanssaihmiin, ovat myös muissa kysymyksissä pessimistisempiä kuin muut. He näkevät synkempänä ympäristön tilan, erilaisuuden hyväksymisen ja aineellisen elintason kehityksen. He eivät luota Suomen olevan tulevaisuudessa tasa-arvoisempi, turvallisempi maa. Heikko luottamus on yhteydessä myös matalampaan elämäntyytyväisyyteen.

Luottamus avunsaantiin muilta ihmisiltä

Turvassa –tutkimuksen vastaajista 87 % arvioi saavansa tukea läheisiltään, mikäli he kohtaisivat jonkin vaikean henkilökohtaisen kriisin. Käytännön apua arjessa esimerkiksi sairaustapauksessa uskoi saavansa 85 % ja taloudellista apua 70 %. Mitä nuorempi vastaaja oli kyseessä, sitä varmemmin hän uskoi saavansa tukea ja apua. Läheisten tukeen ja apuun luottavien määrä väheni jokaisessa ikäryhmässä, poikkeuksena iäkkäimmät vastaajat (65–79-vuotiaat), joista joka toinen ilmoitti saavansa apua näissä tilanteissa läheisiltään.

Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoululaisista noin 60 % oli ilmoittanut koulukiusaamisesta jollekin koulun aikuiselle, tytöt vähän poikia enemmän. Koululaisista 40 – 60 % kykeni keskustelemaan omista asioistaan vanhempien kanssa usein, tytöt vähän poikia vähemmän.

Seksuaalivähemmistöön kuuluvilla nuorilla oli heteronuoria yleisemmin keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Kuitenkin heistä enemmistöllä oli mahdollisuus keskustella mieltä painavista asioista jonkun kanssa. Esimerkiksi kouluterveydenhoitajalle apua ja tukea hyvinvointiinsa ilmoitti saaneensa yli 80 % sitä tarvitsevista seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista ja noin 90 % heteronuorista.

Toimintarajoitteisilla nuorilla oli vähemmän mahdollisuuksia keskustella jonkun kanssa. Sijoitettujen ja vanhempansa luona asuvien nuorten ja lasten välillä ei ollut suurta eroa avun saamisessa koulusta. Noin puolet kaikista lapsista koki, että heillä oli mahdollisuus keskustella mieltään painavista asioista jonkun koulun aikuisen kanssa. Valtaosalla nuorista oli mahdollisuus keskustella mieltä painavista asioista jonkun kanssa, mukaan lukien koulun ulkopuoliset aikuiset ja ystävät.

Ulkomaalaistaustaisista pojista 25 % ja tytöistä 19 % koki, ettei juuri koskaan pysty keskustelemaan omista asioistaan vanhempiensa kanssa. Suomalaista syntyperää olevista pojista vain 5 % ja tytöistä 9 % koki keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa.

Seksuaalista häirintää tai väkivaltaa kokeneista peruskoululaisista noin puolet oli kertonut kokemuksistaan jollekin aikuiselle, johon luottaa. Yläluokkien oppilaista ja toisen asteen opiskelijoista noin joka kymmenes olisi kaivannut apua seksuaaliseen häirintään tai väkivaltaan koulun tai oppilaitoksen aikuisilta tai palveluista koulun tai oppilaitoksen ulkopuolelta, mutta ei ollut sitä saanut.

Luottamus poliisiin

Poliisibaronetrin mukaan vastaajista enemmistö arvioi poliisin suhtautuvan eri kulttuuritaustan omaavaan henkilöön samalla tavalla kuin muihin suomalaisiin, 27 % arvioi poliisin suhtautuvan tiukemmin ja 11 % löysemmin eri kulttuuritaustan omaavaan henkilöön. Pitkän aikavälin kehityssuuntana on ollut, että yhä suurempi osa suomalaisista ajattelee poliisin suhtautuvan muista kulttuuritaustoista oleviin ihmisiin samalla tavalla kuin suomalaisiin.

Sosiaalisen median arvioidaan sisältävän paljon tarkoituksella harhaanjohtavaa tietoa.

Eriarvoistuminen on keskeinen turvattomuutta lisäävä tekijä Suomessa.

Luottamuksensa tulevaisuuteen menettäneitä on poikkeuksellisen paljon maahanmuuttajataustaisissa nuorissa.

Matalammin kouluttautuneet kokivat enemmän, että rikoksentekijät saavat liikaa ymmärrystä.

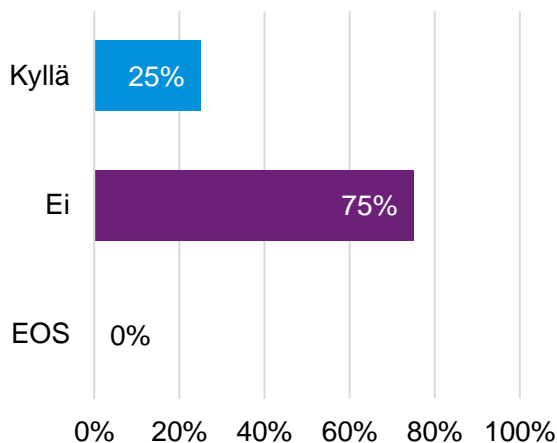
4 Sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

”Turvallisuus on kokemus ja luottamusta siihen, että viranomaiset huolehtivat tehtävistään, riittäväillä resursseilla ja erinomaisella osaamisella kaikissa tilanteissa. Turvallisuutta uhkaavien tilanteiden jatkuva ennakointi ja tilannekuvan päivittäminen on ensiarvoisen tärkeää.”

Sisäinen turvallisuus nojaa suomalaisessa yhteiskunnassa vahvasti välittävään ilmapiiriin ja kattavaan julkiseen hyvinvointipalveluverkkoon. Luottamusta viranomaistoimintaan voidaan pitää yhtenä indikaattorina turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Suomalaisten luottamus viranomaisiin ja oikeusjärjestelmän riippumattomuuteen on ollut erityisen vahvaa. Viranomaistoiminnan lähtökohtana voidaankin pitää toiminnan yhdenvertaisuutta, mikä pohjautuu perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Toistaiseksi luottamus myös kansalaisista huolta pitävään turvaverkkoon on ollut vahvaa, mutta kyselyn ja haastattelujen perusteella hyvinvointipalvelujen saatavuuteen tulevaisuudessa suhtaudutaan varauksellisemmin.

Selvityksen yhteydessä tehdyn kyselyn vastanneista kolme neljäsosaa oli sitä mieltä, että Suomessa sukupuoli tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttavat turvallisuusuhkien kokemiseen.

Kohtaavatko ihmiset samat turvallisuusuhkat?

Kuva 2. Kohtaavatko ihmiset Suomessa samat turvallisuusuhkat sukupuolesta ja muista henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta

Sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tarkastelussa korostuu siihen liittyvien kokemusten ja tapahtumien yhteismitattomuus. Kyselyssä ja haastatteluissa nostettiin esiin turvallisuuden kokemuksen henkilökohtaisuus ja ympäristökonteksti. Se, minkä joku kokee turvalliseksi, voi toinen kokea turvattomaksi tilanteeksi tai uhkaavaksi käytökseksi. **Mitä paremmin hyvinvointitekijöistä ja turvaverkosta kyetään huolehtimaan, sitä paremmin ihminen kykenee kohtaamaan ja selviämään turvallisuuttaan vaarantavista tekijöistä tai tilanteista.**

4.1 Sisäisen turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaavia ilmiötä

Yleisen keskusteluilmapiirin tunnistettiin muuttuneen yhdenvertaisuuden näkökulmasta huolestuttavampaan suuntaan, ja varsinkin sosiaalisessa mediassa syrjivän puheen nähtiin lisääntyneen. Kiusaamisen, uhkailun ja rasisien puheen arvioitiin yleistyneen sosiaalisen median kanavissa. Muun muassa nuorisolle kohdennetut kyselyt vahvistavat haastatteluissa esitetyt havainnot.

Selvästi suurimmaksi turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaavaksi ilmiöksi tunnistettiin haastatteluissa heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevan väestön syrjäytyminen, minkä nähtiin johtuvan yhteiskunnan turvaverkon heikkenemisestä. Heikommassa asemassa olevien pelättiin tulevaisuudessa jäävän herkästi hyvinvointipalvelujen ulkopuolelle, mikä heikentää heidän asemaansa yhteiskunnassa entisestään.

Selvityksen kyselyyn vastanneet arvioivat, että **turvallisuuteen yhteiskunnassa tällä hetkellä vakavimmin vaikuttavat viisi tekijää ovat vihapuhe, perhe- ja lähisuhdeväkivalta, etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuva uhka, häirintä tai rikos, mielipiteen esittämiseen liittyvä uhka, häirintä tai rikos sekä tietoverkkoihin liittyvät uhkat.** Vähäisinä uhkina turvallisuudelle arvioitiin liikenne- ja muut onnettomuudet ja tapaturmat sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöt.

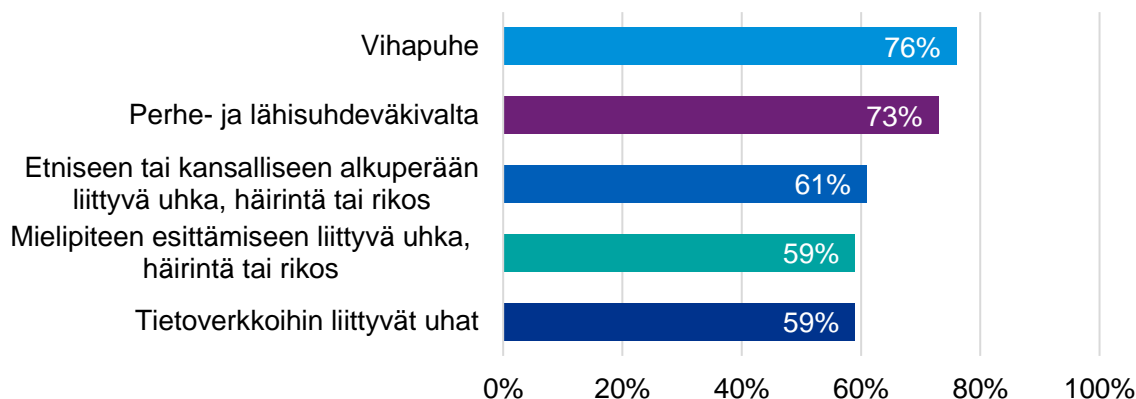
Kuva 3. Mitkä uhat aiheuttavat eniten pelkoa ja turvattomuutta

Kyselyn vastaajat arvioivat myös turvallisuuden tekijöiden muutosta seuraavan viiden vuoden aikana. Kyselyyn vastanneista lähes yhdeksän kymmenestä arvioi, että **eniten seuraavien vuosien aikana kasvavat tietoverkkoihin liittyvät uhkat. Myös vihapuheen aiheuttaman turvallisuusuhan arvioitiin kasvavan edelleen.** Lisäksi etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuva sekä mielipiteen esittämiseen liittyvä uhka, häirintä tai rikos lisääntyisivät vastaajien arvion mukaan. 56 % vastaajista arvioi järjestäytyneen rikollisuuden uhkan kasvavan.

Sen sijaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan muutosten arviointi koettiin melko haastavaksi: 43 % ei osannut sanoa kantaansa, 31 % mielestä uhka vähenee ja 26 % mielestä uhka

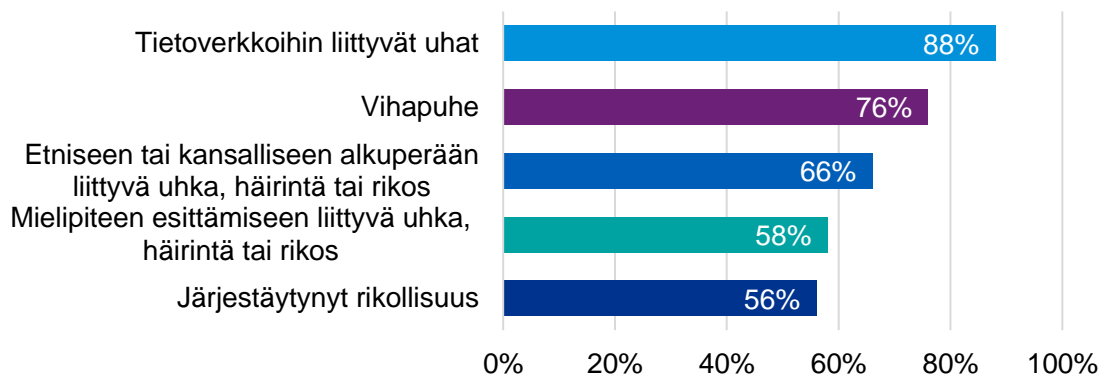
kasvaa seuraavan viiden vuoden aikana. Väheneviksi turvallisuuden uhkiksi arvioitiin seksuaalinen häirintä (72 %), liikenneonnettomuudet (71 %) ja sukupuoleen perustuva häirintä (59 %).

Turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden vakavuus 2018

Kuva 4. Arvio turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden vakavuudesta 2018

Turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden kehitys vuoteen 2023 mennessä

Kuva 5. Arvio turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden muutoksesta seuraavan viiden vuoden aikana

Kyselyn vastausten sekä haastatteluiden perusteella voidaan tunnistaa ajankohtaisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisen käyttäytymisen trendejä, joilla on suora tai epäsuora vaikutus turvallisuuden toteutumiseen ja kokemiseen. Ilmiöiden aiheuttamia ongelmia on osin tunnistettu ja toimenpiteitä tulisi luoda yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tällaisiksi ilmiöiksi mainittiin

- vihapuheen seurauksettomuus
- välinpitämättömyys perus- ja ihmisoikeuksista
- ääriliikkeiden näkyvyys
- yhteiskunnan ja väestöryhmien polarisaatio: eriarvoistuminen, epätasa-arvon ja tuloerojen kasvu

- EU:n sisäisen demokratian haurastuminen
- eurooppalaisten ja suomalaisten ydinarvojen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden romahtaminen
- ilmastonmuutos, ilmastopakolaisuus
- pitkittyvät kriisit
- kansainvälinen tilanne

Ilmiöiden ja ajankohtaisten asioiden avoin ja tutkittuun tietoon perustuva käsittely julkisesti ja eri foorumeissa on keskeinen keino nostaa keskusteluun ja yhteiseen käsittelyyn yhteiskunnallisesti vaikeitakin asioita. Myös väestöryhmien tasapuolinen kohtelu mediassa tukee yhdenvertaista keskustelua ilmiöistä ja turvallisuusuhkista. Haastattelussa todettiin, että julkisessa keskustelussa on esimerkiksi vuoden 2015 jälkeen opittu välttämään ylilyöntejä ja eri väestöryhmiä kohdellaan nyt tasapuolisemmin.

4.2 Turvattomuus koskettaa useita väestöryhmiä

Kyselyssä pyydettiin vastaajien näkemystä siitä, mitä väestöryhmiä pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavat uhat koskevat. Vastauksissa korostuivat eri syistä turvattomuuden uhkaa kokevat väestöryhmät, kuten maahanmuuttajat, naiset, vanukset sekä lapset ja nuoret.

Kuva 6. Millä väestöryhmillä on näkemyksenne mukaan eniten turvattomuutta

Kyselyn vastausten perusteella **maahanmuuttajat** ovat selkein turvattomuutta kokeva väestöryhmä. Eniten pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavia uhkia aiheutuu kyselyn vastausten mukaan vihapuheesta, syrjinnästä, rasismista ja väkivallasta. Vastaajien mukaan nämä näkyvät esimerkiksi arkielämän tilanteissa loukkaavana käytöksenä, aggressiivisuuden lisääntymisenä palveluissa ja liikennevälineissä sekä väkivallan uhkana. Kyseiset uhat voivat johtaa maahanmuuttajien syrjäytymiseen.

Naisiin kohdistuvaa uhkaa ja turvattomuutta aiheuttavat lähisuhde- ja perheväkivalta, häirintä, ahdistelu ja vainoaminen sekä vihapuhe. Haastatteluissa ja kyselyssä nousi esiin myös naisvihan lisääntyminen, esimerkiksi netissä tapahtuva vihapuhe.

Ikääntyvien turvallisuutta arvioitiin kyselyn vastausten perusteella uhkaavan digitalisoituminen ja kehityksessä mukana pysymisen ongelmat, eriateisten petosten uhriksi joutuminen sekä yksinäisyys ja yksin asuminen. Myös haastatellut tunnistivat ikääntyneiden, etenkin pienituloisten, kansalaisten muodostavan erityisen haavoittuvassa asemassa olevan väestöryhmän. Ikääntyneiden syrjäytyminen digitaalisista palveluista yhdistettynä yksinäisyyden riskiin ja heikon sosioekonomisen aseman myötä vaikeuksiin saada tarpeeseensa nähden riittäviä sosiaali- ja terveystalvueluita aiheuttavat merkittäviä hyvinvointiriskejä ja haasteita turvallisuuden yhdenvertaisuuden toteutumiselle. Ikääntyvän väestön turvallisuushaasteet korostuvat harvaan asutuilla alueilla, jossa sairastapauksissa tarvittavien pelastustoimen palveluiden vasteajat ovat pidemmät. Vuoden 2016 lopussa Suomen väestöstä noin 21 % oli yli 65-vuotiaita. Vuonna 2030 useampi kuin joka neljäs suomalainen on yli 65-vuotias. Näin ollen ikääntyneiden turvallisuus on huomioitava tulevaisuudessa yhä tarkemmin.

Lasten osalta huolta koettiin erityisesti niistä lapsista, joiden vanhemmat eivät pysty heitä tukemaan tai joiden kokemia asioita ei osata käsitellä yhteiskunnassamme rakentavasti. Lisäksi huolta nostattivat koulu- ja opetustoimen mahdollisuudet ja osaaminen vähemmistöryhmien asioissa. Jos lapsiperheiden sivistys- ja hyvinvointipalvelujen tarjontaa eriytetään väestöryhmäperusteisesti, voidaan lapsille aiheuttaa tahattomasti yhdenvertaisuutta heikentäviä erilaisuuden kokemuksia ja synnyttää eriarvoisuutta julkisten palvelujen tarjonnassa.

Nuorten osalta merkittävimpinä turvallisuutta horjuttavina tekijöinä tunnistettiin päihdeongelmat, syrjäytyminen, väkivalta, yksinäisyys ja ympäristömuutokset. Ryhmät, joilla risteytyy useampia erottavia ominaisuuksia, kuten maahanmuuttajataustaiset vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset transnuoret, ovat erityisen haavoittuvia. He kohtaavat myös eniten kouluissa tapahtuvaa syrjivää kiusaamista.

Myös romanit ja saamelaiset tunnistettiin väestöryhmiksi, jotka kohtaavat esimerkiksi syrjintää sekä puutteita ihmisoikeuksien toteutumisessa.

4.3 Tapoja kehittää sisäistä turvallisuutta

Tärkeänä turvallisuutta luovana tekijänä nostettiin haastatteluissa ja kyselyssä turvallisuusviranomaisten, etenkin poliisin, näkyvyys katukuvassa. Poliisin resurssileikkausten pelätään heikentävän kansalaisten turvallisuutta olennaisesti etenkin harvaan asutuilla alueilla. Poliisipalveluiden saatavuuteen ja poliisin näkyvyyteen katukuvassa toivotaan kehitettävän turvallisuuden yhdenvertaisuutta edistäviä ratkaisuja. Erityisenä haasteena mainittiin ennalta ehkäisevän työn resursointi, jonka yhtenä tehtävänä on luoda yhteyksiä ja luottamusta kaikkien väestöryhmien ja poliisin välille.

Maahanmuuttajien luottamus viranomaisiin on heikompaa kuin kantäväestön, minkä voidaan haastattelujen perusteella arvioida johtuvan suurelta osin kulttuurieroista ja

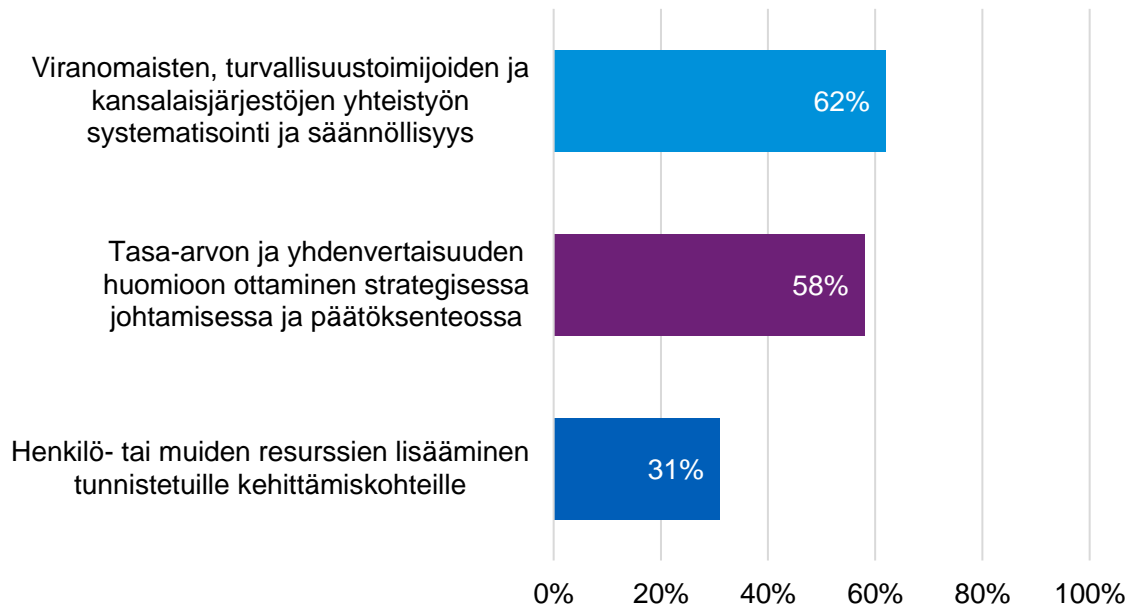
maahanmuuttajien kotimaassaan kokemasta syrjivästä viranomaistoiminnasta. Myös viranomaisten monikulttuurisuusosaamisen puutteiden nähtiin heikentävän ihmisten yhdenvertaista kohtelua. Etenkin turvallisuustiedottamisen arvioitiin kohdentuvan pääosin kantaväestölle, eikä kulttuurieroja ole pystytty huomioimaan riittävästi esimerkiksi onnettomuuksien ehkäisemistä tavoittelevassa valistustyössä. Maahanmuuttajien yleisesti heikomman sosioekonomisen aseman, viranomaisten toistaiseksi heikon kulttuurituntemuksen, mahdollisten kieliongelmiin ja yleisen maahanmuuttajiin kohdistuvan varauksellisuuden sekä ulkonäköön perustuvan rasismin vuoksi **maahanmuuttajien voidaan arvioida olevan suomalaisessa yhteiskunnassa kantaväestöä turvattomammassa asemassa.**

Selvityksen perusteella eri sukupuolten ja väestöryhmien välisiä eroja turvallisuudessa on mahdollista vähentää neuvonnalla ja tiedon jakamisella, palveluiden saatavuudella, osallistamalla yhteistyöverkoston toimintaan ja yhteiskunnallisella vaikuttamisella. Hyvä koulutustaso ja aktiivinen, monipuolinen kansalaisyhteiskunta tuottavat turvallisuutta. Kansalaistoiminta luo monikerroksisia sidoksia yhteiskuntaan. Vähemmistöjen kokemus täysivaltaisuudesta ja kuulluksi tulemisesta luovat turvallisuuden tunnetta.

Haastatteluissa todettiin turvallisuusviranomaisten noudattavan työssään vahvaa ammattietiikkaa, joka nojaa ihmisten auttamiseen uhrin taustasta, henkilökohtaisista ominaisuuksista tai sosioekonomisesta statuksesta riippumatta. Turvallisuusviranomaisten työtä ohjaa tehtäväkeskeisyys, ja pelastustehtävissä toimivien vahvan ammattietiikan arvioidaan varmistavan kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun. Tarkat viranomaistoiminnan ohjeistukset, tehtävien selkeä organisointi ja viranomaistoiminnan sisäinen laillisuusvalvonta vahvistavat yhdenvertaisuutta. **On kuitenkin mahdollista, että yhdenvertaista kohtelua korostavien toimintatapojen vuoksi viranomaistoiminnassa ei tunnisteta haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien positiivisen erityiskohtelun tarvetta.**

Kyselyllä selvitettiin, millä tavoin turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulisi kehittää yhteiskunnassa. Kyselyyn tulosten perusteella merkittävimmiä keinoiksi valittiin systemaattinen ja säännöllinen viranomaisten, turvallisuustoimijoiden ja kansalaisjärjestöjen yhteistyö (62 %), tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioon ottaminen strategisessa johtamisessa ja päätöksenteossa (58 %) sekä henkilö- tai muiden resurssien lisääminen tunnistetuille kehittämiskohteille (31 %).

Millä tavoin turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulisi kehittää?

Kuva 7. Millä tavoin turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulisi kehittää yhteiskunnassa

Turvallisuusviranomaisten toiminnan voidaan haastattelujen perusteella arvioida olevan luonteeltaan neutraalia kaikkiin ihmisiin kohdistuvaa toimintaa, jossa väestöryhmien väliset erot eivät lähtökohtaisesti ole merkitseviä. **Viranomaistoiminnassa tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tunnistamiseen ja tarvittavan positiivisen erityiskohtelun käyttöön turvallisuuden yhdenvertaisuuden edistämiseksi.**

5 Ehdotukset sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen painopisteistä ja toimenpiteistä

Sisäisen turvallisuuden strategia määrittelee suomalaisen arjen turvallisuuden tekijöiksi turvallisen asuin- ja työympäristön, yksilön kunnioittamisen ja vapauden vihapuheesta, häirinnästä ja ahdistelusta sekä uhkaavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä. Vakavimmin sisäisen turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaaviksi ja siten erityisiä toimenpiteitä vaativiksi ilmiöiksi tunnistettiin:

Syrjäytyminen

Yhteiskunnan turvaverkon heikkeneminen aiheuttaa syrjäytymistä. Turvallisuutta horjuttavat ilmiöt kasautuvat heikommassa sosioekonomisessa asemassa oleville väestöryhmille. Koskettaa ***alimmassa tuloluokassa olevia, kuten työelämän ulkopuolella olevia nuoria, maahanmuuttajia ja pienituloisia vanhuksia.***

Vihapuhe

Vihapuheen yleistyminen lisää jännitteitä väestöryhmien välille ja muokkaa yleistä ilmapiiriä turvattommaksi. Syrjintä ja rasismi lisäävät väestöryhmien välistä eriarvoisuutta. Koskettaa ***maahanmuuttajia, vammaisia, kulttuurivähemmistöjä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä.***

Väkivalta

Miesten kokema väkivalta

Miehet joutuvat naisia useammin henkirikoksen tai muun väkivallanteon kohteeksi. Koskettaa ***miehiä.***

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Suurin osa naisiin kohdistuvista henkirikoksista tapahtuu parisuhteessa. Lähisuhteissa tapahtuva väkivalta jää usein piiloon, koska sen kohde kokee häpeää. Koskettaa ***naisia ja ikääntyneitä.***

Yksinäisyys

Yksinäisyys aiheuttaa hyvinvointiriskejä ja turvattomuuden tunnetta. Koskettaa erityisesti ***ikäntyneitä, maahanmuuttajia ja vähemmistönuoria.***

Yleisen turvallisuuden ja omaehtoisen varautumisen eriarvoistuminen

Turvallisuusviranomaisten näkyvyyden ja viranomaispalvelujen saatavuuden väheneminen lisää turvattomuuden tunnetta erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Turvallisuusviestintää ja –neuvontaa ei pystytä turvaamaan muilla kuin virallisilla kielillä. Koskettaa *maahanmuuttajia ja harvaan asuttujen alueiden asukkaita*.

5.1 Väestöryhmäkohtaiset ehdotukset

Heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat

Heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevan väestön syrjäytyminen tunnistettiin selvityksessä sisäisen turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaavaksi ilmiöksi. Tärkeänä turvallisuutta luovana tekijänä nostettiin turvallisuusviranomaisten, etenkin poliisin, näkyvyys katukuvassa.

- **Ehdotus:** Sisäisen turvallisuuden viranomaiset osallistuvat aktiivisesti hyvinvointipalvelujen kehittämisen poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ja kehittävät ratkaisuja poliisin näkyvyyden varmistamiseen katukuvassa.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajien voidaan arvioida olevan suomalaisessa yhteiskunnassa kantäväestöä turvattomammassa asemassa. Maahanmuuttajat joutuvat muun muassa kantäväestöä useammin pahoinpitelyn uhriksi. Sosiaalisen luottamuksensa menettäneitä on poikkeuksellisen paljon maahanmuuttajataustaisissa nuorissa.

- **Ehdotus:** Sisäisen turvallisuuden viranomaisten monikulttuurisuusosaamista vahvistetaan ja maahanmuuttajayhteisöjen ja poliisin välisiä yhteistyökäytäntöjä kehitetään.

Lapset ja nuoret

Tapaturmat ovat yleisin lasten ja nuorten yksittäinen kuolinsyy. Pojat menehtyvät tapaturmaisesti useammin kuin tytöt. Vähemmistöihin kuuluvat nuoret, kuten maahanmuuttajat, vammaiset ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret, kokevat muita nuoria useammin väkivaltaa. Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemukset ovat yleisempiä nuorilla, joilla on toimintarajoitteita tai jotka ovat ulkomaista syntyperää tai asuvat sijoitettuna. Koulukiusaaminen kohdistuu selvästi enemmän ulkomailla syntyneisiin nuoriin.

- **Ehdotus:** Turvallisuusviranomaisten ja koulujen välistä yhteistyötä tiivistetään luomalla ratkaisumalleja vähemmistönuorten väkivallan, syrjinnän ja kiusaamisen sekä tapaturmien ehkäisemiseksi.

Miehet

Työikäisten miesten kuolleisuus on yli kaksinkertainen vastaavan ikäisiin naisiin verrattuna. Kaikista tapaturmaisesti ja väkivaltaisesti kuolleista kaksi kolmannesta on miehiä. Miehet joutuvat naisia useammin henkirikoksen tai muun väkivallanteon kohteeksi.

- **Ehdotus:** Miesten tekemää ja kokemaa väkivaltaa käsitellään julkisesti eri foorumeissa, ja ilmiöiden vähentämiseksi suunnitellaan konkreettisia toimenpiteitä eri hallinnonalojen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä.

Naiset

Naiset kokevat väkivaltaa useimmiten lähisuhteissa tai työtehtävissä. Suomessa naiset kohtaavat lähisuuhdeväkivaltaa EU-maista toiseksi eniten.

- **Ehdotus:** Perhe- ja lähisuuhdeväkivaltaa käsitellään julkisesti eri foorumeissa, ja ilmiön vähentämiseksi suunnitellaan konkreettisia toimenpiteitä eri hallinnonalojen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä.

Ikääntyneet

Ikääntyneet joutuvat rikoksen uhriksi harvemmin kuin muu väestö, mutta he ovat alttiita etenkin verkkopetoksille. Ikääntyneisiin kohdistuu verkkopetosten uhan ohella lähisuuhdeväkivallan uhkaa ja taloudellista hyväksikäyttöä edunvalvonnan yhteydessä.

- **Ehdotus:** Tietoutta ikääntyneisiin kohdistuvista verkkopetoksista ja lähisuuhdeväkivallasta lisätään käsittelemällä aiheita julkisesti eri foorumeissa.

5.2 Menetelmien kehittämisen ehdotukset

Sisäisen turvallisuuden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymysten tiedonhallinnan systematisointi

Tiedonhallinnan kokonaisvastuuta ei ole osoitettu selvästi, eikä tietoa jaeta sitä tarvitseville tahoille. Tieto sisäisen turvallisuuden tilasta on pirstaleista, eikä väestöryhmien välisiä eroja raportoida keskeisissä seurantatutkimuksissa järjestelmällisesti.

- **Ehdotus:** Sisäisen turvallisuuden tilaa kuvaavan tiedonhallinnan kokonaisvastuu määritellään ja väestöryhmien välisiä eroja kuvaavia taustamuuttujia raportoidaan keskeisissä seurantatutkimuksissa nykyistä laajemmin.

Julkisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskeskustelun ylläpito

Selvityksen yhteydessä tehdyn kyselyn vastanneista kolme neljäsosaa oli sitä mieltä, että Suomessa sukupuoli tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttavat turvallisuusuhkien kokemiseen. Ilmiöiden ja ajankohtaisten asioiden avoin ja tutkittuun

tietoon perustuva käsittely julkisesti ja eri foorumeissa on keskeinen keino nostaa keskusteluun ja yhteiseen käsittelyyn yhteiskunnallisesti vaikeitakin asioita.

- **Ehdotus:** Sisäisen turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaavia ilmiöitä, kuten vihapuhetta ja väkivaltaa käsitellään julkisesti eri foorumeissa, ja ilmiöiden vähentämiseksi suunnitellaan konkreettisia toimenpiteitä eri hallinnonalojen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä.

Viranomaistoiminnan työkalukulttuurin kehittäminen

On mahdollista, että yhdenvertaista kohtelua korostavien toimintatapojen vuoksi viranomaistoiminnassa ei tunnisteta haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien positiivisen erityiskohtelun tarvetta.

- **Ehdotus:** Viranomaistoiminnan johtamisessa ja työkalukulttuurin rakentamisessa kiinnitetään huomiota haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tunnistamiseen ja tarvittavan positiivisen erityiskohtelun mahdollistamiseen.

6 Yhteenveto

Eriarvoistumisesta ja sosioekonomisten erojen kasvusta johtuva syrjäytyminen nousi selvästi suurimmaksi turvallisuuden yhdenvertaisuutta uhkaavaksi ilmiöksi. Haavoittuvassa asemassa olevien pelättiin tulevaisuudessa jäävän herkästi hyvinvointipalvelujen ulkopuolelle, mikä heikentää heidän asemaansa yhteiskunnassa entisestään. Väestön sosioekonomisten erojen polarisoituessa myös turvallisuusuhat tulevat näkyvämmiksi. Syrjäytymisen on nähty synnyttävän rikollisuutta ja turvallisuuden tunteen heikkenemistä. Myös tapaturmien ja syrjäytymiseen vahvasti kytkeytyvän alkoholinkäytön välillä on selvä syy-yhteys. Haavoittuvimmiksi väestöryhmiä tunnustettiin pienituloiset ja yksinäiset vanhukset, lapset ja nuoret sekä maahanmuuttajat. Yleisesti vähemmistöihin kuuluvan väestön arvioitiin olevan valtaväestöä heikommassa asemassa ja kokevan enemmän turvattomuutta.

Sisäinen turvallisuus näyttäytyy eri väestöryhmien kohdalla eri tavoin. Eniten pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavat vihapuhe, syrjintä, rasismi ja väkivalta. Selvityksessä esille noussut vihapuhe kohdistuu enimmäkseen niihin vähemmistöryhmiin, joilla on joku näkyvä ero niin kutsuttuun valtaväestöön nähden. Vihapuhetta kohtaavat esimerkiksi maahanmuuttajat, vammaiset, romanit, saamelaiset, uskonnolliset vähemmistöt sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. Erityisen herkästi vihapuheen ja rasismin kohteeksi joutuvat useaan eri vähemmistöryhmään kuuluva väestö. Vihapuhe nähtiin sekä kyselyissä että haastatteluissa vakavana turvallisuutta uhkaavana yhteiskunnallisena ongelmana, jonka poistamiseksi on pidettävä yllä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää arvokeskustelua.

Yhdenvertaisuutta edistäviä taustatekijöitä kerätään laajasti, mutta turvallisuuden tilaa koskevissa seurannoissa raportoidaan suppeasti väestöryhmien välisiä eroja. Sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia hyödynnetään heikosti lainvalmistelussa ja päätöksenteossa. Tietoa turvattomuuden tunteen muodostumisesta tulisi hyödyntää erityisesti ratkaisumallien kehittämiseksi vihan ja vastakkainasettelun poistamiseksi eri väestöryhmien välillä. Tutkimustiedon nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen edellyttäisi tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden vahvempaa kytkemistä sisäisen turvallisuuden strategisen suunnittelun ja päätöksenteon tueksi.

Väkivallan tekemisen ja kokemisen sukupuolittuminen on tutkimuksissa edelleen selvästi näkyvä ilmiö. Työtä väkivallan ehkäisemiseksi on kehitettävä sukupuolitietoisella työotteella, jossa tunnustetaan koko yhteiskunnassa vaikuttavien sukupuolittavien ajattelutapojen vaikutukset ja kyetään pureutumaan väkivaltaa aiheuttaviin syihin eri sukupuolten kannalta.

Monikulttuurisuuden ja maahanmuuton lisääntyminen edellyttää, että turvallisuusviestinnässä ja -neuvonnassa kiinnitetään huomiota tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Kulttuuristen erityispiirteiden tunnistamisen ja monikielisen turvallisuustyön valmiuksien parantaminen sekä perus- ja ihmisoikeustietoisuuden syventäminen tulisi huomioida myös turvallisuusalan koulutuksessa.

Sisäisen turvallisuuden tekijöihin on mahdollista vaikuttaa lainsäädännöllä sekä turvallisen käyttäytymisen ja toiminnan kulttuurilla. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia tulee hyödyntää paremmin lainsäädännön ja päätöksenteon valmistelussa. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osaamista ja

asiantuntemusta tulisi hyödyntää turvallisuustyössä systemaattisemmin. Viranomaisverkostojen yhteistyöllä voidaan luoda malleja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi ja turvattomuutta luovien tekijöiden poistamiseksi.

A Taustamuuttujakuvaajat

Analyysitaulukko: Rikollisuus

Seurataan säännöllisesti ja kattavasti			
Seuranta on epäsäännöllistä tai suppeaa			
Tietoa on kerätty satunnaisesti tai kertaluonteisesti erilliselvyksillä			
Tietoa on vain vähän tai ei lainkaan			
	Tekijä (henkilö)	Uhri	Arvio tiedon tasosta tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen turvallisuuden edistämiseksi
Sukupuoli			
Ikä			
Asuinpaikka			
Siviilisäätö / perhemuoto			
Kansalaisuus			
Äidinkieli			
Kulttuuritausta			
Seksuaalinen suuntautuminen			
Vammaisuus			
Uskonnollinen vakaumus			
Poliittinen toiminta			
Tulotaso			
Koulutustaso			
Päihtymys tekoherkellä			
Terveydentila			
Rikollisuuden pelko			

Analyysitaulukko: Onnettomuudet, tapaturmat ja tulipalot

Seurataan säännöllisesti ja kattavasti			
Seuranta on epäsäännöllistä tai suppeaa			
Tietoa on kerätty satunnaisesti tai kertaluonteisesti erilliselvyksillä			
Tietoa on vain vähän tai ei lainkaan			
	Uhri		Arvio tiedon tasosta tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen turvallisuuden edistämiseksi
Sukupuoli			
Ikä			
Asuinpaikka			
Siviilisäätö / perhemuoto			
Kansalaisuus			
Äidinkieli			
Kulttuuritausta			
Seksuaalinen suuntautuminen			
Vammaisuus			
Uskonnollinen vakaumus			
Poliittinen toiminta			
Tulotaso			
Koulutustaso			
Päihtymys tapahtumahetkellä			
Terveydentila			
Onnettomuuden, tapaturman tai tulipalon pelko			

B Lähdeluettelo

Suomen lainsäädäntö ja Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset

- Yhdenvertaisuuslaki, 30.12.2014/1325, Yhdenvertaisuus on perusoikeus, jonka turvaaminen on keskeisellä sijalla perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 8.8.1986/609.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>
- Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta, 53/2015.
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>.
Ns. Istanbulin sopimus eli **Euroopan neuvoston** yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja **perheväkivallan** ehkäisemisestä ja torjumisesta
- Rikoslaki, 19.12.1889/39,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>
- Ihmisten kaupan ja toisten prostituutiosta hyötymisen tukahduttamista koskeva yleissopimus, 33/1972,
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1972/19720033/19720033_2
- [Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus](#), 1948
- [Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva sopimus](#), 1966
- [Taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia oikeuksia koskeva sopimus](#), 1966
- [Pakolaisten asemaa koskeva sopimus](#), 1951
- [Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus \(1979\)](#) (CEDAW)
- [Yleissopimus lapsen oikeuksista \(1989\)](#)
- [Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista \(2006\)](#)

Muu kirjallinen aineisto

- Ahmed Ujumi & Ylispangar Emmi: Selvitys Suomessa syntyneiden tyttöjen ympärileikkauksista. Fenix Helsinki ry 2017.
- Alanko, Markus & Tanttari, Sonja: Petosrikollisuus ja sen ehkäisy. Rikksentorjuntakatsaus 2017.
- Castaneda, Anu E & Rask, Shadia & Koponen, Päivikki & Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 61/2012.
- Danielsson, Petri ja Kääriäinen, Juha: Katsauksia 13/2016, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/161960/Katsauksia_13_Danielsson_K%C3%A4ri%C3%A4inen_2016.pdf?sequence=1

- EU:n perusoikeusviraston kysely naisiin kohdistuvasta väkivallasta, 2014.
- Hansen, Saana & Sams, Anni & Jäppinen, Maija & Latvala, Johanna: Kunniakäsitykset ja väkivalta. Selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta. Helsinki: Ihmisoikeusliitto 2016.
- Hirvionnettomuudet vuonna 2016. Liikenneviraston tilastoja 5/2017.
- Katse tulevaisuudessa, Nuorisobarometri 2016, Sami Myllyniemi (toim.), Nuorisotutkimusverkosto https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Korhonen N., Jauhola L., Oosi O. & Huttunen H-P, 2016 "Usein joutuu miettimään, miten pitäisi olla ja minne olla menemättä". Selvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista vähemmistöryhmiin. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 7/2016
- Kouluterveyskysely 2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia>
- Kysymyksiä ja vastauksia tyttöjen sukuelinten silpomisesta. Ihmisoikeusliitto 2018.
- Liikenneonnettomuudet maanteillä vuonna 2015. Liikenneviraston tilastoja 9/2016.
- Liikenneturva: Tilastokatsaus 26.4.2018. Henkilövahingot rattijuopumustapauksissa.
- Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus (Maamu), Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012.
- Niemi Johanna, Kainulainen Heini ja Honkatukia Päivi (toim.) 2017, Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino 2017.
- Näsi, Matti 2016: nuorisorikollisuuskysely
- Pelastustoimen taskutilasto 2012 - 2016. Pelastusopiston julkaisu D-sarja: Muut 1/2017.
- Petosrikollisuus ja sen ehkäisy. Rikoksentorjuntakatsaus 2017. Oikeusministeriön julkaisu 58/2017.
- Piispa Minna (toim.) 2013 Uskalla olla, uskalla puhua – vammaisen nainen ja väkivalta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.
- Poliisibarometri 2016. Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta, sisäministeriön julkaisu 27/2016 https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwstructure/52370_Poliisibarometri_2016_Valto.pdf?f240466cc65bd488
- Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelma 2016 - 2019 ja tulossuunnitelma 2015
- Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelma 2019 - 2022 ja tulossuunnitelma 2018.
- Prontonet: <https://prontonet.fi/Pronto3/online1/OnlineTilastot.htm#>

- Rikollisuuden pelko, Tilastokeskus
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_optula/statfin_optula_pxt_003.px#_ga=2.28601340.1560297759.1518177990-1441368073.1518177990
- Rikollisuustilanne 2016
- SPEK palokuolematilastot: <http://www.spek.fi/palokuolematilastot>
- Sukupuolisilmälasit käytössä. Käsikirja ministeriöiden tasa-arvotyön tueksi.
- Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia
- Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta, Maanpuolustuksen tiedotuksen suunnittelukunta, 2017
https://www.defmin.fi/files/4060/Suomalaisen_mielipiteita_ulko-ja_turvallisuuspolitiikasta_maanpuolustuksesta_ja_turvallisuudesta_marraskuu_2017.pdf
- Suomen mielialaindikaattori SMI-tutkimuksen loppuraportti, Leena Ilmola, 15.4.2013
<https://www.scribd.com/doc/299017521/Suomen-mielialaindikaattori-SMI-tutkimuksen-loppuraportti>
- Suomen romanipoliittinen ohjelma (Rompo) 2018 -2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 3/2018.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieliikenneonnettomuustilasto 2016. Helsinki: Tilastokeskus
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Työtaturmat 2015. Helsinki: Tilastokeskus.
- Syrjässä-palvelu, ME –säätö <http://data.mesaatio.fi/syrjassa/#education/high-school>
- Tasa-arvolaki, viranomaiset ja sukupuolen moninaisuus. Sosiaali- ja terveysministeriö. Esitteitä 2015.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: tapaturmatilastot <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/tapaturmien-ehkaisy/tapaturmat-suomessa>
- Turvassa 2017, kansalaisturvallisuuden tila Suomessa, Tuula Kekki, SPEK (2017)
<http://www.spek.fi/loader.aspx?id=e5e7d86b-545b-44fe-9bd3-2a0227a6b8a6>
- Tyttöjen ja naisten ympärileikkausten estämisen toimintaohjelma 2012-2016. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:8.
- Väkivallan kokemus ja rikostiedon lähteet
<http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/tutkimus/vakivalta.html> ja
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42017/vakivallankokemusjarikosti-edonlahteet.html>
- Väkivalta ja vammaisuus, teoksessa Vammaispalvelujen käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.

C Sähköinen kysely

Kysely lähetettiin 212 henkilölle. Vastausprosentiksi muodostui 25. Kysely oli avoinna 18.4. – 4.5.2018.

Sähköisen kysely koostui kolmesta osa-alueesta ja yhteensä 19 kysymyksestä tai väitteestä.

Kyselyn nimi: Turvallisuuden tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Suomessa

Kyselyn osat ja kysymykset:

Taustakysymykset:

Vastaajan tiedot; Nimi, tehtävä, paikkakunta ja organisaatio

Osa 1: Osiossa kartoitettiin tämän hetken tilannetta vastaajan organisaation tai edustaman intressiryhmän näkökulmasta

1.1 Kohtaavatko ihmiset Suomessa samat turvallisuusuhkat sukupuolesta ja muista henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta?

Vastausvaihtoehdot: Kyllä/Ei/EOS

1.2 Arvioikaa seuraavia turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Miten vakavina yhteiskunnallisina ongelmina niitä pidätte?

Vastausvaihtoehdot: Vähäinen, kohtalainen, vakava, erittäin vakava, en osaa sanoa (EOS)

- 1.2.1 Perhe- ja lähisuhdeväkivalta
- 1.2.2 Väkivalta muissa tilanteissa
- 1.2.3 Seksuaalinen väkivalta
- 1.2.4 Vihapuhe
- 1.2.5 Seksuaalinen häirintä
- 1.2.6 Sukupuoleen perustuva häirintä
- 1.2.7 Muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvä häirintä (esimerkiksi ikä, etninen tausta, vammaisuus)
- 1.2.8 Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöt (häiriökäyttäytyminen, tappelut, väkivaltaiset mielenosoitukset, omaisuuden vahingoittaminen)
- 1.2.9 Omaisuusrikokset (varkaudet, näpistyksen)
- 1.2.10 Sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun liittyvä uhka, häirintä tai rikos
- 1.2.11 Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä uhka, häirintä tai rikos
- 1.2.12 Etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuva uhka, häirintä tai rikos
- 1.2.13 Uskontoon tai vakaumukseen perustuva uhka, häirintä tai rikos
- 1.2.14 Mielenpitoon esittämiseen liittyvä uhka, häirintä tai rikos (esimerkiksi vihapuhe, uhkailu)
- 1.2.15 Vammaan tai terveydentilaan liittyvä uhka, häirintä tai rikos
- 1.2.16 Liikenneonnettomuudet
- 1.2.17 Kodin ja vapaa-ajan tapaturmat
- 1.2.18 Muut onnettomuuden ja tapaturmat
- 1.2.19 Tietoverkkoihin liittyvät uhkat
- 1.2.20 Järjestäytyneen rikollisuuden uhka
- 1.2.21 Muita

- 1.3** Arvioi seuraavien tekijöiden muutosta viiden seuraavan vuoden aikana: Väheneekö vai kasvaako kyseinen turvallisuuden uhka.
Vastausvaihtoehdot: Vähenee, kasvaa, EOS

- 1.3.1 Perhe- ja lähisuhdeväkivalta
- 1.3.2 Väkivalta muissa tilanteissa
- 1.3.3 Seksuaalinen väkivalta
- 1.3.4 Vihapuhe
- 1.3.5 Seksuaalinen häirintä
- 1.3.6 Sukupuoleen perustuva häirintä
- 1.3.7 Muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvä häirintä (esimerkiksi ikä, etninen tausta, vammaisuus)
- 1.3.8 Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöt (häiriökäyttäytyminen, tappelut, väkivaltaiset mielenosoitukset, omaisuuden vahingoittaminen)
- 1.3.9 Omaisuusrikokset (varkaudet, näpistyksiset)
- 1.3.10 Sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun liittyvä uhka, häirintä tai rikos
- 1.3.11 Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä uhka, häirintä tai rikos
- 1.3.12 Etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuva uhka, häirintä tai rikos
- 1.3.13 Uskontoon tai vakaumukseen perustuva uhka, häirintä tai rikos
- 1.3.14 Mielialueen esittämiseen liittyvä uhka, häirintä tai rikos (esimerkiksi vihapuhe, uhkailu)
- 1.3.15 Vammaan tai terveydentilaan liittyvä uhka, häirintä tai rikos
- 1.3.16 Liikenneonnettomuudet
- 1.3.17 Kodin ja vapaa-ajan tapaturmat
- 1.3.18 Muut onnettomuuden ja tapaturmat
- 1.3.19 Tietoverkkoihin liittyvät uhkat
- 1.3.20 Järjestäytyneen rikollisuuden uhka
- 1.3.21 Muita

- 1.4** Millä väestöryhmillä on näkemyksenne mukaan eniten turvattomuutta?
Avoin kysymys.
- 1.5** Mitkä uhat aiheuttavat eniten pelkoa ja turvattomuuden tunnetta ihmisissä?
Millaisia väestöryhmiä nämä uhat erityisesti koskevat?
Vastauksissa tuli nimetä uhka ja väestöryhmä, johon se ensisijaisesti vastaajan mielestä liittyi.
- 1.6** Muita turvallisuuden toteutumiseen ja kokemiseen vaikuttavia näkökulmia.
Avoin kysymys.

Osa 2: Osiossa selvitettiin turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiskohteita, millaisiin toimenpitein tilannetta voidaan kehittää, keiden tulisi toimia aktiivisesti ja miten eri osapuolten vaikutusmahdollisuudet varmistetaan.

- 2.1** Näkyvätkö turvallisuuden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset toiminnassanne? Jos kyllä, millaisia ne ovat ja miten näkyvät?
Avoin kysymys.
- 2.2** Miten arvioitte oman toimintanne vaikutuksia eri sukupuolten ja väestöryhmien turvallisuuteen?
Avoin kysymys.

- 2.3** Luetelkaa kolme tärkeintä sisäisen turvallisuuden tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavaa kehittämiskohtetta edustamasi organisaation tai intressiryhmän näkökulmasta.
Vastaustila kolmelle kehittämiskohteelle.
- 2.4** Mitkä ovat oman organisaatiosi tai tahosi mahdollisuudet vähentää eroja eri sukupuolten ja väestöryhmien turvallisuudessa? Anna esimerkkejä toimenpiteistä ja/tai palveluista, joiden tavoitteena on vähentää eroja.
Avoin kysymys.
- 2.5** Millä tavoin turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulisi kehittää yhteiskunnan tasolla? Järjestäkää alla mainitut keinot merkittävyyden mukaan. Merkittävimmälle keinolle annetaan numero 1, toiseksi merkittävimmälle numero 2 jne.
- 2.5.1 Viranomaisten, turvallisuustoimijoiden ja kansalaisjärjestöjen yhteistyön systematisointi ja säännöllisyys
- 2.5.2 Turvallisuuden yhdenvertaisuuden tietopohjan täydentäminen, käyttö ja seuranta hyödyntäen osapuolten yhteistyötä
- 2.5.3 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioon ottaminen strategisessa johtamisessa ja päätöksenteossa
- 2.5.4 Toiminnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi ja valvonta
- 2.5.5 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sisällyttäminen koulutukseen eri tasoilla
- 2.5.6 Väestöryhmien osallistaminen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseen
- 2.5.7 Alueellinen tiedottaminen kunta- tai maakuntatasolla
- 2.5.8 Lainsäädännön ja ohjeistuksen kehittäminen
- 2.5.9 Sähköisten palvelujen ja tuen lisääminen
- 2.5.10 Turvallisuutta parantavien palvelujen kehittäminen ja tarjonta
- 2.5.11 Henkilö- tai muiden resurssien lisääminen tunnistetuille kehittämiskohteille
- 2.6** Muita tapoja, joilla turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulisi kehittää?
Avoin kysymys
- 2.7** Missä foorumeissa ja keiden tulisi tehdä yhteistyötä sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi?
Avoin kysymys
- 2.8** Millä tavoin yhteistyötä sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi tulisi tehdä?
Avoin kysymys

Osa 3: Osiossa selvitettiin sisäisen turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta tietopohjan riittävyyttä ja käyttöä.

- 3.1** Kerätäänkö Suomessa riittävästi tietoa väestöryhmien ja sukupuolten kannalta sisäisen turvallisuuden ilmiöistä?
Vastausvaihtoehdot: Kyllä, ei, EOS
- 3.2** Käsitelläänkö Suomessa riittävästi tietoa väestöryhmien ja sukupuolten kannalta sisäisen turvallisuuden ilmiöistä?
Vastausvaihtoehdot: Kyllä, ei, EOS
- 3.3** Hyödynnetäänkö saatavilla olevaa sisäisen turvallisuuden tietoa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseksi riittävästi?
- 3.4** Vastausvaihtoehdot: Kyllä, ei, EOS

- 3.5** Jos vastasit ”EI” kohtiin 14, 15 tai 16, kuvaile lyhyesti, miten tämä näkyy konkreettisesti organisaatiosi työssä tai toiminnassa.
Avoin vastaus
- 3.6** Mitkä ovat mielestänne sisäisen turvallisuuden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusselvityksen kannalta keskeiset tutkimukset ja selvitykset.
Avoin kysymys
- 3.7** Mitä tietoa mielestänne teiltä puuttuu tai ei ole käytettävissä sisäisen turvallisuuden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta lisäävien keinojen ja toimenpiteiden suunnittelussa, toteuttamisessa ja seurannassa?
Avoin kysymys

D Haastattelut

Haastattelut toteutettiin ajalla 18.4. – 8.5.2018

Haastateltaviksi kutsuttiin viranomaistoimijoita, järjestötoimijoita sekä turvallisuustoimijoita.

Seuraavat tahot haastateltiin Turvallisuuden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden selvitystä varten:

Helsingin kaupunki

Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Ihmisoikeusliitto ry

Invalidiliitto ry

Juutalainen seurakunta

Lappeenrannan kaupunki

Lapsiasiavaltuutetun toimisto

Maahanmuuttovirasto

Miestutkimuksen seura ry

Monika-naiset liitto ry

Oikeusministeriö

Pirkanmaan maakunta

Poliisihallitus

Rajavartiolaitos

Rikosuhripäivystys

Saamelaiskäräjät

Sisäministeriö

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

Suomen Punainen Risti

STM tasa-arvovyksikkö

Suomen Islamilainen Neuvosto

Tasa-arvovaltuutetun toimisto

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Transtukipiste

Vammaisfoorumi

Vanhustyön keskusliitto

Väestöliitto

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Ota yhteyttä

KPMG Oy Ab

Jussi Nikander

Manager

Julkishallinnon palvelut

P: 020 760 3878

E: jussi.nikander@kpmg.fi

Eeva Juntunen

Manager

Julkishallinnon palvelut

P: 020 760 3763

E: eeva.juntunen@kpmg.fi

Minna Tuominen-Thuesen

Partner

P: 020 760 3565

E: minna.tuominen-thuesen@kpmg.fi

KPMG Oy Ab

Töölönlahdenkatu 3 A

00101 Helsinki

P: 020 760 3000

E: etunimi.sukunimi@kpmg.fi

WoM Oy

Sinikka Mustakallio

Tasa-arvokonsultti, toimitusjohtaja

P: 040 553 8878

E: sinikka.mustakallio@wom.fi

WoM World of Management Oy

Erottajankatu 11 B 11

00130 Helsinki

E: info@wom.fi